N°. 37. Donderdag 13 September 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De Nieuwe Verdieping op het Inlandsch-Onderwijs-getimmerte in Ned. O.-Indië. — Perskroniek. — Uit de O.-I. mail. — Personalia. — Varia. — West-Indische Berichten. — Van Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Inhoud van Tijdschriften.

Mededeelingen.

I. **Van de Afdeeling Amsterdam:**

Daar het aantal bezoekers der **Tentoonstelling** van Ned.-Indische Kunstnijverheid in het Suasso museum nog steeds toenemend is, heeft het bestuur besloten de **sluiting** tot **Zondag 16 dezer des n.m. ten 5 uur** te verdagen.

Verleden Zondag bedroeg het aantal betalende bezoekers (de leden der Afd. Amsterdam van »Oost en West« hebben vrijen toegang) 250; ook door de scholen wordt meer en meer gebruik gemaakt van deze prachtige gelegenheid om reeds bij de jeugd, langs aanschouwelijken weg, waardeering op te wekken voor de inboorlingen van Nederlandsch Oost- en West-Indië.

Mocht de Tentoonstelling zich verleden Zondag verheugen in het belangstellend bezoek van den Burgemeester van Amsterdam en mevrouw van Leeuwen, j.l. Zaterdag werd zij vereerd door de overkomst van Z. Ex. den Minister van Koloniën, die vergezeld van den heer A. London, Administrateur aan het Departement van Koloniën, geruimen tijd zijn aandacht aan het tentoongestelde wijdde.

II. **Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:**

Ten bate van het zoo nuttig streven van den heer **van Emmerik** mochten wij ontvangen:

van Mevr. K. de L.	f 25.
van Mevr. J. H. A.	f 25.
van . . ?	?
van . . ?	?

Mogen nog vele dezer ?? worden ingevuld, opdat wij spoedig een flinke som naar de Witte Kruiskolonie kunnen overmaken, die 't zoo zeer behoeft en 't zoo ten volle waard is.

De Nieuwe Verdieping op het Inlandsch-Onderwijs-getimmerte in Ned. O.-Indië.

De ontwerp-begrooting van Ned. O.-Indië voor 1907 is uit. De plannen van den Minister met betrekking tot het inlandsch onderwijs zijn daarmede bekend geworden. Kortelijk samengevat komen die hierop neder: Op onderafd. 63, in totaal bedragende f 2004141.—, is een bedrag van f 20000.— uitgetrokken voor het nemen eener proef met de oprichting van inl. gemeente-scholen; de huisvlijt-scholen, die blijkbaar niet aan de verwachting hebben voldaan, zullen worden opgedoekt, met uitzondering van éène te Ngawi, die dan nog op gewijzigde leest zal worden geschoeid; en verder is bij onderafd. 63a f 740000.— aangevraagd voor reorganisatie. Deze laatste omvat de volgende maatregelen:

I. Verbetering van de bestaande 2e klasse scholen door:		
vervaardiging en uitgaaf van goede handleidingen	f 4000 —	
aanschaffing van hulpmiddelen bij spreek- en aanschouwingsonderwijs	- 2250.—	
oprichting van schoolbibliotheken	- 5000.—	
verstrekking van meer schrijfboeken	- 3000.—	
verbetering der positie van niet opgeleide hulp-onderwijzers en kweekelingen	- 37000.—	
id. van schoolgebouwen	- 22500.—	
		f 73750 —
II. Uitbreiding van het aantal 2e klasse scholen met 700, waarvan 186 in 1907		- 583000.—
III. Reorganisatie der 1e klasse-scholen door invoering van onderwijs in de Nederl. taal		- 43200.—
IV. Uitbreiding en reorganisatie der kweekscholen door invoering van de Nederl. taal als leervak door de bestaande scholen te Bandoeng, Djocja en Probolinggo open te stellen voor 100 leerlingen elk		- 42900 —
en verder door de oprichting eener nieuwe school te Semarang		memorie.
V. Stichting van 3 ambachtsscholen met daaraan verbonden ambulante dessa-scholen, waarvan voorshands te Soerabaia		- 137000.—
Totaal		f 879850.—

af: voor de gewone uitbreiding, waarop reeds bij onderafd. 63 is gerekend, en voor te verwachten vermeerdering van te betalen schoolgelden . . . . f 139.840.—

rest rond f 740.000.—

In het verschiet blijft dan nog de uitgaaf voor:

oprichting van 590 scholen 2e kl. à f 3085	- 1.820 150.—
inrichting van 514 scholen 2e kl. à f 575	- 295.550.—
stichting van 2 ambachtsscholen	- 200.000.—
id. 1 kweekschool	*memorie*
samen	f 2.315.700.—

terwijl jaarlijks op eene meerdere uitgaaf van f 1.412.850.-- zal dienen te worden gerekend.

Eindelijk spreekt de Minister nog de hoop uit binnenkort een afzonderlijk voorstel te zullen kunnen doen tot opleiding van inlanders aan eene te stichten rechtsschool, voor sommige rangen der Europeesche magistratuur.

Als uitkomst van een jaar arbeid geven deze voorstellen wel blijk van activiteit; doch in allen deele bevredigen doen zij niet. Aan het onderwijs van meisjes schijnt nog geene aandacht geschonken; dat ook rekening is gehouden met de wenschen van Chineezen e. a. vreemde oosterlingen, daarvan blijkt niet; en voor het erlangen van hooger ontwikkeling dan op de 1e klasse scholen kan verkregen worden, blijft, buiten de ambtenaarsscholen en de nog op te richten rechtsschool, de gelegenheid ongeregeld. Een afgerond stelsel geven deze voorstellen dus nog niet: bij al het goede, dat zij bezitten, wordt daarmede de koe nog niet bij de hoorns gevat met de kracht, die voortspruit uit de overtuiging, dat een forsch aangrijpen noodig, ja niet te ontwijken is. De voorstellen van den Minister strekken in werkelijkheid niet verder, dan het optrekken van eene nieuwe verdieping, waarvan de Heer Habbema zich zulk een voorstander heeft betoond. Ik betwijfel intusschen, of zij zelfs dien zaakkundige wel zullen bevredigen. Bij deze opmerking laat ik de overweging rusten, dat, in aanmerking genomen den tijd, die noodig is geweest voor het tot stand brengen der thans op Java en Madoera aanwezige 313 scholen, de verwezenlijking der toezegging eener uitbreiding van het aantal 2e klasse scholen met 700 wellicht niet zoo vlug in haar werk zal gaan, als het voor 1907 genomen deel dier uitbreiding in uitzicht schijnt te stellen. Dit bezwaar zou elk reorganisatie-voorstel aankleven. Men slaat niet zoo dadelijk eenige honderde onderwijzers uit den grond. Ik heb dan ook hier meer het oog op de proef met gemeentescholen. Die inrichtingen zullen uit eigen plaatselijke of persoonlijke middelen moeten bekostigd worden; steun zal alleen verleend worden om den eersten stoot te geven, of tekorten te dekken, en niet van blijvenden aard zijn; de inlanders zullen haar niet als een nieuwe last, doch als een voordeel moeten beschouwen, en niet tot de oprichting gedwongen mogen worden; van de onderwijzers zal niet meer kennis gevorderd worden dan op

de 2e klasse gouvts. scholen te verkrijgen is, en wat hun onderricht in lezen, schrijven en rekenen tekort schiet, zal zijn aan te vullen door het gebruik van opstellen van allerlei aard, tot verspreiding van juister begrippen nopens zaken of verschijnselen in de dagelijksche omgeving van den inlander.

De heer H., die zooveel wist af te dingen op de Britsch-indische primary schools, zal denkelijk ook de waarde van deze Ned.-ind. gemeentescholen niet hoog aanslaan; ja, wie weet, misschien telt hij ze wel heel en al niet mede, in aanmerking genomen, dat zij niet eens onder het Dept. van Onderwijs, doch onder dat van B.B. zullen ressorteeren.

Wat mij betreft, zoo heb ik van deze, onder de auspiciën van B.B. te stichten inrichtingen niet veel verwachting; doch daar al wat er van komt winst kan heeten, en de schade bij mislukking, gezien het uitgetrokken bedrag, niet groot zal wezen, zie ik geen reden, waarom de proef niet zou genomen worden. Bizonderlijk hebben echter mijne aandacht getrokken de woorden, waarmede de toelichting op het betreffend voorstel wordt ingeleid:

«*Aangezien het Gouvt. inlandsch onderwijs,*» — zoo luidt het daar, «*ook na aanzienlijke uitbreiding, slechts aan een betrekkelijk klein deel der bevolking ten goede kan komen, wenscht de Ind. Regeering proeven te nemen ter beantwoording van de vraag: of niet langs anderen weg een algemeene voorziening in de behoefte aan onderwijs kan worden verkregen.*»

Is het, met deze uitlating voor oogen, nog noodig nader aan te toonen, dat, naast de maatregelen door de Regeering voorgedragen, nog ampel plaats is voor de aanwending van een met overleg beheerd *Nationaal fonds ten behoeve van het inl. onderwijs?*

Nochtans werd op mijn laatste oproep, tot het doen van de eerste stappen voor het vormen van zoodanig fonds (vide het Kol. Weekblad van 2 Aug. jl.), nog geen enkel nieuw bewijs van instemming ontvangen. Toch waren onder hen, aan wie de daarbij bedoelde lezing-afdrukken werden toegezonden, 7 heeren, die tot de hoogste gezaghebbenden in den lande mogen gerekend worden, 12 hollandsche ambtenaren, 15 id. particulieren, 5 actieve en gewezen professoren, 4 geneesheeren, 17 actieve of gewezen ind. ambtenaren, 6 indische particulieren, 13 zakenmenschen, 5 uitgevers en redacteuren, genoeg om te doen zien, dat getracht is personen van allerlei rang en stand te polsen.

Is het stilzwijgen van zoovele mannen van ontwikkeling de ondervinding niet beschamend? Is het niet beschamend, dat een onbaatzuchtig en nuttig plan, als dat tot stichting van het fonds voornoemd, tot nu toe alleen door de belangstelling van eene vrouw, van de presidente van Oost en West, nog niet geheel is doodgedrukt en doodgezwegen? Is het niet beschamend, eindelijk, dat aan den inlander, over wiens armoede en ellende nog zoo kort geleden ach en wee is geroepen, zal worden beduid, dat hij zich nieuwe opofferingen dient te getroosten voor het onderwijs zijner kinderen, terwijl zij die ruimschoots profiteeren van de voordeelen, welke zijn arbeid voor hen afwerpt, zeligenoegzaam toezien?

Dit laatste verwijt treft niet den Minister. Integendeel. Het ligt niet op den weg van dien Staatsman om rechtstreeks aan te sporen tot het vormen van een steun fonds uit particuliere middelen; doch zijdelings had hij in die richting niet meer kunnen doen dan hij gedaan heeft. De memorie van toelichting zegt het duidelijk, dat buiten de gouvernements scholen, nog andere middelen noodig zijn om de voorziening in de behoefte aan onderwijs aan betamelijke eischen te laten voldoen.

Zal deze vingerwijzing van zoo bevoegde zijde ten gevolge hebben, dat eindelijk het fonds-idée in breeder kring ingang vindt? Laten wij dit hopen.

's-Hage 7 Sept. 1906. C. F. ZEEMAN.

Pers-kroniek.

INHOUD: het Algemeen Handelsblad *over de Bali expeditie.* — Ne.erlandsche stemmen *over onze zeemacht in Ned.-Indië: meer torpedobooten en meer schepen. — Het Banka verslag beoordeeld door het* Algemeen Handelsblad. — *Opmerking hier omtrent door het* Volk. — *Over een reis van resident Ballot naar Siak: begin van een donderkopje aan den siakschen horizont?* [1])

Over de Bali-expeditie hebben reeds verscheidene bladen, wij zouden bijna durven zeggen in hip-pip-hoera-stijl, hun oordeel gegeven. Het *Algemeen Handelsblad*, bezadigder dan de andere, oordeelt als volgt:

»Nu Badoeng, Tabanan en Bangli eene bepaald vijandige houding hebben aangenomen«, zegt het blad, »is het ten slotte onvermijdelijk naar de wapens te grijpen: wij kunnen niet anders, willen wij ons aanzien onder het goedgezinde deel der Balische bevolking niet geleidelijk zien dalen. Aan de radja's is een ultimatum gesteld.... dit is door hen afgewezen.... en nu is geen andere weg meer open.

»Wij zijn tot den oorlog gedwongen dien wij niet wenschten, èn omdat de eerste aanleiding daartoe betrekkelijk onbeduidend was, èn omdat van onze land- en zeemacht reeds veel gevorderd werd. Al wat, zonder aan onze waardigheid te kort te doen, geschieden kon om den strijd te vermijden, is gedaan; wij zijn nu tot dien strijd gedwongen door de beslist vijandige houding der tegenpartij.

»Aan voorspellingen omtrent het beloop van den strijd zullen wij ons niet wagen. Het is een feit, dat de bevolking op het gouvernementsgebied steeds tevredenheid toont met ons bestuur, en dat er ontevredenheid heerscht onder verschillende deelen van 's vijands onderdanen. De bevolking van het vroeger door Tabanan, Badoeng en Bangli veroverde en verdeelde Mengwie draagt met weerzin het haar opgelegde juk; onderdanen van Tabanan verhuizen veelvuldig naar het gouvernementsgebied om aan de aanmatigingen en de willekeur van het zelfbestuur te ontkomen. Dit alles stemt tot geruststelling, wanneer eenmaal de krijgsverrichtingen een voor ons gunstig verloop hebben gehad; de geheele afwezigheid van fanatisme is grootelijks in ons voordeel, — maar een en ander neemt niet weg, dat er aanvankelijk vermoedelijk flink gevochten zal moeten worden.

»Wij hebben slechts den wensch uit te spreken, dat de strijd kort zal zijn en dat dan een tijdperk van rust en welvaart voor het geheele Balische volk zal aanbreken. In tegenstelling met de Balische radja's, die steeds oorlog voeren, zich soms door wreedheid en folteringen staande houden, bitter weinig besef hebben van hunne taak als regeerders, is ons, na de ervaring op Bali en Lombok, het Balische volk sympathiek. Het verdient niet langer de speelbal te zijn van der radja's luimen, of door dezen als slaven verkocht te worden.

Wij wenschen dus, ten bate van dat volk vooral, de thans van Batavia vertrokken expeditie niet alleen in militair, maar vooral in staatkundig opzicht, een volkomen welslagen, zoodat de vijandige radja's voorgoed buiten staat zullen zijn eenig kwaad te doen."

* * *

„Nederlandsche Stemmen", het orgaan der nationaal-historische partij, wijdt een artikel aan de beschouwing van »De Gelderlander" over onze vloot in Nederlandsch-Indië.

„Tegen welken buitenlandschen vijand« — vraagt het blad — stelt »de Gelderland" zich voor, dat wij voor het behoud van Ned.-Indië zouden strijden? Met een Europeesche mogendheid (Engeland, Frankrijk of Duitschland)? Het Russisch eskader heeft maanden noodig gehad om in slagvaardigen toestand de Japansche wateren te bereiken. Ondenkbaar is het, dat wij in een van de hierboven gedachte gevallen een krachtig eskader naar Indië zouden kunnen zenden; in de eerste plaats, omdat wij onze eigen havens zouden moeten verdedigen — en acht men dit niet reeds afdoende — in de tweede, omdat de vijand ons niet rustig zou laten trekken. Duitschland zou in zooverre dan nog onze zwakste tegenstander zijn, wijl dit land niet, gelijk Engeland en Frankrijk, in de nabijheid van Ned.-Indië bezittingen heeft, waar het zijn vloot — stel, dat een Nederlandsch eskader het tot Indië bracht — slagvaardig zou kunnen maken, maar ook de Duitsche vloot is machtig genoeg om ons niet ongedeerd de Noordzee te doen verlaten. In een oorlog met een Europeesche mogendheid is het naar ons oordeel eenvoudig uitgesloten, dat wij een krachtige vloot naar Indië zouden kunnen zenden.

»Een andere mogelijkheid zou zijn een strijd met Japan of met Amerika. Beide hebben hun operatiebasis betrekkelijk in de nabijheid van onze bezittingen en mocht Japan te ver afgelegen zijn, om van daar uit ons aankomend eskader tegemoet te varen en te onderscheppen, dan zou het in den tusschentijd ruimschoots gelegenheid hebben zich van een der talrijke kleine eilanden meester te maken en daar voorloopig een station te vestigen, waar zijn vloot weer zeevaardig en slagvaardig kan worden gemaakt, evenals de Russen dit op Madagaskar en in de wateren van Tongking hebben gedaan. Hoe wil men dan — en hier komen wij aan onze tweede bedenking tegen het plan van „De Gelderlander" — hoe wil men dan alleen met torpedo-flotilje optreden? Want zulke flotiljes alleen, niet gedekt door groote schepen, deugen — wij meenen, dat alle deskundigen het daarover wel eens zijn — niet voor een krachtige aanvallende tactiek. Zulke kleine schepen kunnen niet voor een eenigszins lange tocht worden uitgerust, wandeer zij niet telkens van kolenvoorraad kunnen worden voorzien, zich op een eskader, waartoe zij behooren, kunnen terugtrekken. Bepaalden zij zich daarentegen tot verdediging van enkele belangrijke havens, dan zouden zij dra worden ingesloten gelijk de Russen in Port-Arthur. Maar gesteld eens, dat zij inderdaad de vijandelijke vloot konden verontrusten, een landing bemoeilijken, — zouden zij er in slagen die vloot een belangrijk nadeel toe te brengen, wanneer deze ons uit Nederland afgezonden, door de lange reis onslagvaardig gemaakt eskader tegemoet voer? Wij betwijfelen of dit ook maar eenigszins zou denkbaar zijn. Want ook de vijandelijke vloot zou omgeven zijn met een net van torpedo-booten en torpedo-jagers, die onze macht spoedig in baaien en kreken zouden teruggedrongen hebben. Daarbij vergete men niet, dat de torpedobooten van het model, dat thans in Indië is aangeschaft, voor een eenigszins zelfstandig optreden bij ruwe zee geheel ongeschikt is en alleen voor het verdedigen der zeegaten goede diensten kan bewijzen! Zulke booten zijn — naar de ondervinding heeft geleerd — te licht, om bij holle zee de gewenschte snelheid, en hierop zou het bij een zelfstandig optreden goeddeels aankomen — te behouden.

»Wat ons voor Indië noodig schijnt, is dit: dat de Indische militaire marine worde gevormd, in de eerste plaats door een eskader van 6—8 groote schepen. Langzamerhand zou dan, voor ieder schip, dat in de vaart wordt gebracht, er één tot het Nederlandsch eskader behoorend kunnen worden teruggetrokken. Deze macht, aangevuld door een aantal torpedobooten van grooter model, zou een macht kunnen vormen, waarmede iets zou kunnen worden uitgericht — een macht, waarmede zeer zeker in den Russisch-Japanschen oorlog door de oorlogvoerenden rekening is gehouden, toen het er op aankwam onze neutraliteit te handhaven.«

* * *

Het verslag over de exploitatie der tinmijnen op Banka heeft eigenaardige toestanden blootgelegd, feiten en gebeurtenissen geopenbaard, waardoor men eigenlijk verstomd moet staan van verbazing, dat alles daar, op Banka, zoo rustig kan blijven. Slecht eten, slechte behandeling, in den werkelijken zin des woords uitgedrukt »door de bazen«, leefden die koelies, die voor ons »gouvernement« de tin op Banka wonnen, meer als slaven dan als »vrije-arbeiders«. Het *Algemeen Handelsblad* is dan ook over het een en ander slecht te spreken en geeft vrij onomwonden zijn afkeuring te kennen.

»Wat lezen wij«, zegt het blad, »omtrent de voeding bij de staats-mijnbouwonderneming op Banka«?

Wel is in 't algemeen de voeding »in de laatste jaren veel verbeterd« (dat zal dan vóórdat die »laatste jaren« aanbraken een pracht-toestand geweest zijn!), maar volgens den geneesheer was de voeding ten eenenmale onvoldoende en de qualiteit der voedingsartikelen laat te wenschen over. Er werd geklaagd over »de qualiteit der visch en op een enkele plaats werd in 't geheel geen visch verstrekt, de hoeveelheid groente was onvoldoende, maar.... de eerstaanwezend ingenieur en een der sektiechefs waren van oordeel, dat vermeerdering onnoodig was, daar de koelies reeds dikwijls van hun groenten overlaten, omdat deze van inférieure soort zijn«.

Wanneer men dit heerlijke zinnetje herleest, na zich de oogen te hebben uitgewreven, ten einde zich te vergewissen of men waakt dan wel droomt, vraagt men zich in gemoede af: of zeker zeer hoog geplaatst staatsdienaar in Indië zoo groot ongelijk heeft als hij uitroept: »Indië is in sommige opzichten net een groot gekkenhuis!«

»Wij zullen het voorrecht hebben de gekuischte taal boven aangehaald, eens in een ietwat ruwer beeld om te werken:

»De Chineezen kregen te weinig voedsel, hun visch was soms bedorven, hun groente.... rook kwalijk en dat „overlaten" van hunne stinkende, rotte toespijzen, dat kunnen wij ons zoo goed voorstellen! In een kring gehurkt zittend, hebben ze hun kommetje geïnspecteerd, zijn verontwaardigd opgesprongen, hebben het omgeschopt en op den grond gespogen, hiermede hunne verachting uitdrukkende voor den schandelijken kost. Zoo doen Chineezen nu eenmaal, als ze.... gedwee zijn; — zijn ze dat niet, dan zou men veel kans hebben te lezen van: ongeregeldheden op Banka.

„En nu de rijst! De heer De Jongh inspecteerde de pakhuizen, overtuigde zich, dat de gouvernementsrijst door boeboek was aangetast, er waren daarin veel vlindertjes, wormen, torren . . . en ander ongedierte. Tal van zakken waren uit elkaar gevallen en vertoonden aan den binnenkant een dikke korst van aan elkaar geplakte, half vergane rijst. Deze door wannen „zooveel mogelijk" gezuiverde voedingsstof, die daarbij 20 à 30 pct., soms 50 pct. aan gewicht verloor, was het hoofdvoedsel van mannen in de kracht van hun leven, die mijnarbeid verrichtten.

„De sectie-ingenieur bracht een monster rijst van een boorwerkman ontvangen, met de mededeeling, dat hij liever zijn ontslag vroeg, dan zulke rijst te moeten eten, het monster bevatte groote wormen en was overigens bepaald slecht. Meegedeeld werd zelfs, zoo schrijft het *Bat. Nieuwsblad*, dat de rijst als *veevoeder niet voldeed*. (De beesten werden er vermoedelijk mager van en 't is dus maar gelukkig, dat een Chidees zoo extra-taai is).«

De slotsom waartoe het blad komt is deze:

»De door-en-door bedorven mijn-huishouding bewijst overigens, dat geen enkel krachtig westersch begrip in staat is geweest zich te doen gelden. De mijnbouwrommel op Banka heeft zich weten te ontwikkelen tot een door en door Chineesch stelsel. Het zijn niet de Chineesche koelies, die werken naar een gezond westersch stelsel van arbeidsregeling, maar het is *de Staat der Nederlanden, die moet laten werken volgens de stelsels, die beknibbeling, knoeierijen, uitzuiging en bedrog mogelijk maken,* stelsels hem door opeenvolgende geslachten der Chineesche werkbazen geleidelijk, maar met vaste hand, opgedrongen.«

Waarom men onder zulk een stelsel *moet* laten werken, merkt het *Volk* hierbij op, wordt niet gezegd. De knoeiboel zal wel niet alleen voor de Chineesche werkbazen zijn voordeelen hebben gehad.

* * *

Als het waar is, wat de *Sumatra Post* dezer dagen meldde, dat nl. de reis van resident Ballot, vergezeld van den 1en luitenant Van Boldrik naar Siak, in verband zou

[1]) Zie O. I. Mail.

staan met de binnenlandsche politiek, dan is dit een ernstige, daarom echter nog geen slechte tijding meent het *Algemeen Handelsblad*.

Van de Oostkustsche „sulthans" is deze vorst de eenige, die met eenig recht de belangrijke hoeveelheid gouden versierselen op de gala-uniform draagt. De sultans van Deli, van Langkat, van Serdang en Asahan zijn door *ons* opgekweekte grootheden, uit den tijd, dat men het „sic volo sic jubeo" in de door ons onderworpen en in cultuur gebrachte landstreken der buitenbezittingen nog niet in het vaandel durfde schrijven.

Minder vorstelijk van uiterlijk dan zijn buurman, de statige sultan van Asahan, misschien ook minder verlicht en meegaande dan deze, is toch de sultan van Siak in geboorte en macht, traditie en aanhang, verreweg de belangrijkste der Oost-Sumatraansche potentaten, een man, die door de bevolking geëerd wordt van de kusten van Tamiang tot aan de grenzen van Djambi, tevens een goed onderdaan van H. M. de Koningin en een man, die gedurende zijn regeering vaak getoond heeft onze vlag te eerbiedigen en een open oog te hebben voor den vooruitgang van zijn land. Maar ook is Z. H. een man van karakter, iemand, die zich voelt, die gehecht is aan de rechten van zijn geslacht en op zijn tijd die rechten zal weten te verdedigen.

Nu is het geenszins als een groote verdienste aan te rekenen, dat vroegere bewindhebbers in die streken den wagen in het spoor hebben weten te houden en nimmer een belangrijke wijziging der contracten tusschen de Nederlandsch-Indische regeering en de sultans hebben trachten tot stand te brengen. Evenmin mag hen deswege een verwijt treffen, wanneer ze het nalieten uit eerbied voor die contracten.

De nieuwe denkbeelden omtrent een redelijker beheer der buitenbezittingen onder inlandsch zelfbestuur, hebben zich geleidelijk een plaats veroverd in Nederlandsch-Indië. Hoe men ook moge denken over de onaantastbare rechten, die eenmaal aan de vorsten zijn verleend, de wereld staat niet stil, het koloniaal bezit stelt aan de mogendheden, die zich heden ten dage deze weelde kunnen veroorloven, geweldige ethische eischen en het is niet meer dan billijk, dat de vorsten, die de lusten van den door ons geschapen toestand van ontwikkeling en vooruitgang genieten, ook tot de lasten bijdragen.

Dit denkbeeld is door den vertegenwoordiger van den landvoogd, kapitein Colijn, tijdens zijn bezoek aan de residentie Sumatra's Oostkunst voor het eerst op ernstige wijze ter sprake gebracht en het is wel te betreuren, dat zijn zending niet zóó lang heeft geduurd, totdat de heer Colijn deze aangelegenheden met elk der Sultans tot een goed einde had gebracht en met de stukken in den zak was teruggekeerd.

Het is toch wel aan te nemen, dat de gewone handelwijze van Oostersche vorsten ook hier is gevolgd.

Voorloopig niet weigeren, beamen, zeggen dat de regeling rechtvaardig lijkt, dat er wel kans is, dat de zaken haar beslag zullen krijgen, dat er nog eens rijpelijk over zal worden nagedacht, dat de rijksgrooten er ook in gekend dienen te worden.... Daarna herademing na afloop der onderhandeling, volstrekt stilzwijgen en het op de lange baan schuiven der zaak, ten slotte raadpleging van collega's, achteruit krabbelen en trachten den dans te ontspringen.

In deze aangelegenheid is het mede van invloed, dat Z. H. de Sultan van Siak steeds min of meer met afgunstige oogen heeft gekeken naar de reusachtige inkomsten, die zijn collega van Deli uit de tabaksindustrie trok, terwijl de zware »royalties«, die den vorst van Langkat uit de petroleum van de Koninklijke ten deel vielen, hem en den niet gefortuneerden Sultan van Serdang een doorn in het oog waren. Siak is geen rijk land, de bodem brengt niet veel op en zoo moet de in aanzien het hoogst staande vorst met vrij wat minder inkomsten rond komen, dan zijne in Maleische oogen minderwaardige collega's.

Waren nu de ontwerpen der Soebang- en Ombiliën-Siaklijnen voor afvoer van de steenkolen der centraal-Sumatraansche kolenbeddingen tot stand gekomen, dan zou dit den vorst voor andere moderne denkbeelden van het gouvernement wel gunstiger gestemd hebben, maar de blijsbare onmogelijkheid om voorshands tot het aanleggen van die lijnen door het achterland van zijn rijk over te gaan, hebben Z. H. groote teleurstelling gebaard. De tijd is dus nu niet gunstig om hem over te halen tot het aangaan van nieuwe contracten, waarmede hij feitelijk.... zijn gezag in de toekomst prijs geeft. Dat het daarom gaat, is hem zeer goed bekend. Intusschen zien wij het geval niet zoo zwaar in. Dat Z. H., in arren moede, heeft gedreigd naar den Mendjelis der Staten Generaal te gaan, moge zoo zijn, maar zoover zal het o.i. niet komen, wanneer de resident Ballot Z. H. slechts voorhoudt, dat de regeering in Nederland hem moeilijk kan te woord staan, nadat de Landvoogd (die toch het dichtst bij 't vuur zit en het best voelen kan, wat op het oogeblik noodig is) hem die reis zou hebben verboden. Het zou nl. al zéér vreemd lijken, indien onze regeering den Landvoogd in deze afviel.

Nu zouden de vijanden van Z. Exc. dit wel gaarne zien, omdat de gevolgen dan gemakkelijk te voorspellen zouden zijn, edoch... wij zien het geval nogal kalm in.

De zaak zal, indien de »S. Post« nl. juist is ingelicht en de zaken staan zooals het blad meent, wel hierop neerkomen, dat Z. H. stilletjes in Siak blijft. De mogelijkheid is echter groot, dat de onderteekening van een nieuw contract bij een verzet van de zijde des vorsten, nog geruimen tijd op zich zal laten wachten, want het kan hier slechts een vraag zijn van overreding, niet van dwang.

Dwang ware niet moeilijk, ook al houden wij ten volle rekening met den eerbied dien de Maleische bevolking voor het Sultanaat van Siak heeft. Maar aan dwang mag in dit geval niet gedacht worden!

Met belangstelling wachten wij — zoo besluit het blad, den loop van deze aangelegenheid af, vooral wijl de andere Sultans ter Oostkust zich mogelijk naar dit geval zullen richten.«

Uit de Oost-Indische Mail.

De toebereidselen voor de Bali-Expeditie. Infanterie, artillerie, intendance, genie en de Koninklijke Paketvaart-maatschappij, schrijft de J a v a b o d e, zijn druk in de weer, op allerlei gebied, om gereed te zijn, als het sein gegeven wordt.

Vooral de vóóroefeningen der infanterie trekken zeer de aandacht. Het hoofdwapen oefent zich in het bijzonder elken dag in het optreden tegenover een inlandschen vijand. Heel wat kampongs zijn reeds bij nacht en ontijd omsingeld en doorsnuffeld, verscheidene „poeris" zijn reeds genomen en geen „bendehoofd" voelt zich rustig, bang als hij is om „opgelicht" te worden. Hardnekkig zijn rivierovergangen verdedigd met „tong-tong"-vuur, terwijl de listen en lagen, onzen troepen bereid, bij honderden te tellen zijn.

Hinderlagen op mooie punten van ten doode gewijde tot de tanden gewapende vijanden hebben het onze troepen wat vaak lastig gemaakt. Maar, goedig als een soldaat na het gevecht is, ziet men na zulke heete momenten vriend en vijand samen lachen en tabak of veldflesch deelen, elkaars doen en laten van zooeven critiseerend.

Of officieren en minderen op de hoogte zijn van de vechtwijze der Baliërs? Het mag verondersteld worden van wèl — moeite daartoe is genoeg gedaan. Te Meester Cornelis werd door den commandant van het IIe bataljon eerst voor onderofficieren, later voor de officieren van het garnizoen, een voordracht gehouden omtrent land- en volkenkunde van Bali en vechtwijze der Baliërs, welke zeer zeker zal bijgedragen hebben tot de vermeerdering van kennis omtrent ons aanstaand oorlogsterrein.

Jammer is het, dat de zakboekjes voor officieren (zoo zullen wij die boekjes doopen, welke aan officieren bij vertrek zullen worden uitgereikt) nog niet uitgegeven zijn. Daarin toch komen voor, behalve andere gegevens, een woordenlijst der meest gebruikte woorden en zinnen in het Balineesch.

Inperking van den termijnhandel. De te Semarang gevestigde makelaars zijn Maandag-avond jl. met elkander te rade gegaan over de wenschelijkheid en mogelijkheid eener beperking van den termijnhandel in effecten, lezen wij in de L o c o m o t i e f. De termijnen zijn allengs tot buiten normale verhoudingen uitgebreid, zoodat bijvoorbeeld thans reeds verbintenissen loopen tot levering of koop per 1 Maart 1907. Ter conferentie is nu besloten, dat men tot 1 December a. s. bij koop en verkoop dien uitersten termijn van 1 Maart 1907 niet zal laten overschrijden en dat vervolgens met ingang van 1 December a. s. een maximale termijn van v i e r maanden zal worden ingevoerd. Op die wijze wordt dus geleidelijk de speculatie op termijn beperkt tot den tijd van 4 maanden.

Dat de makelaars tot deze stap zijn overgegaan, bewijst wel, zegt het blad, dat de speculatie te Semarang onrustbarende afmetingen heeft aangenomen en dit in een groot deel in kringen van personen wier financieële draagkracht in geene verhouding staat tot het risico. En inderdaad, men zou verbaasd staan, als wij het cijfer noemden, dat den huidigen omzet op den langen termijn vertegenwoordigt, een bedrag dat toch eenmaal zal moeten worden verrekend tusschen de speculanten onderling. Om die reden juichen wij den maatregel der makelaars ten zeerste toe; 't zal er nu op aankomen of zij zich tegenover elkander strikt aan de afspraak zullen houden.

Bovendien is eene samensmelting van de combinatie der makelaars met de „Semarangsche Handelsvereeniging" in voorbereiding, waardoor de noteeringen en ook de behoorlijke naleving van de usances en van de onderling overeengekomen en nog overeen te komen bepaling onder de controle zullen worden gesteld eener commissie, waarvan ook niet-makelaars deel zullen uitmaken. In principe is de wenschelijkheid van zulk eene organisatie aangenomen en het bestuur der Semarangsche Handelsvereeniging moet alreeds geneigdheid tot de uitvoering van dit plan aan den dag hebben gelegd.

Diederik Baltzerdt, de geestige causeur in het N i e u w s v. d. D a g v. N. I., weet het volgende te vertellen:

„De Handelsvereeniging en de Effectenvereeniging hebben zich vereenigd. De lamme en de blinde....!

— Handel, Mijneheeren, aldus oreerde Willem van Peuteren, noemt men in Batavia het verkoopen van katoentjes aan Chineezen, katoentjes en dergelijke producten waaraan men vrij veel verdient..... als de Chinees betaalt.....

Dikwijls betaalt de Chinees n i e t, geraakt hij in moeielijkheden. Dan lijdt „Handel" verlies, en begint den volgenden morgen met een anderen Chinees die hem hetzelfde levert na een paar jaar.

Indien Handel drie jaren achtereen twintig duizend gulden aan een Chinees heeft verdiend, en Jan Chinees gaat in het vierde jaar voor zeventig mille fout, dan denkt Handel dat hij goede zaken heeft gemaakt, en wrijft zich in zijn handen, en geeft een Marktbericht uit, en houdt er een secretaris op na, en doet dik.

Handel heeft niet zooveel verstand van zaken om een trust te vormen, alle kinabast op te koopen, negen tiende der jaarlijksch eproductie op te houden, de markt te doen rijzen en zonder een cent risico, alleen door wat geduld, millioenen te verdienen. Handel verkoopt liever katoentjes aan Chineezen, en wordt terecht door zijne klanten in den nek gezien.

Handel heeft niet zooveel begrip om hier den bast tot kinine te laten verwerken, en dus de vracht op nutteloze vezelstof en residuen naar Europa te bebesparen. Handel schrijft in zijne rapporten dat er zooveel millioen kilogram kinabast in Februari naar Holland is verscheept en zóóveel millioen kilo in Maart, en Handel noemt die cijfers die hem eigenlijk van schaamte behoorde te doen blozen, Handel noemt die: „statistieken".

Handel is er als de kippen bij om geld te geven aan Totok, je kunt nog geen honderd duizend gulden vragen, of je hebt er 120 duizend. Gokken in waardeloos papier doet Handel nóg liever dan katoentjes verkoopen aan onsoliede firma's.

En nu gaat Handel zich combineeren met Effecten . . . .

Wel, die oude Hollanders die de muskaatboomen omhakten om de markt te beheerschen, waren misschien niet zeer sympathiek en hun middel was niet erg zedelijk. Maar ze hadden ze alle vijf bij elkaar. Terwijl onze goede vriend Handel van tegenwoordig...

Wil ik U zeggen waar de handelswijk van Batavia op lijkt? Op een smerig Monto Carlo; een Club de la Bienfaisance ..... zonder nette speelzalen, met onelegante croupiers en geprikte kaarten.

— Faites vos jeux, Messieurs! (Schrijf in op die preferente aandeelen.)

— Le jeu est fait! (De leening is volteekend).

— Rien ne va plus! (Het geld is naar den bl . . . . .)

Ja, rien ne va plus. Ook in anderen zin! Eenmaal in de week komt er anderhalve prauw langs de Kali Besar . . . . .

Willem overdrijft, zooals van zelf spreekt en dat heb ik hem ook gezegd. Hij ziet over het hoofd dat er ook reëele zaken worden gedaan, dat er ook soliede Chineezen bestaan, zoowel als ontwikkelde kooplieden, dat hier vrij wat omgaat in rijst, in thee, in copra, enz.

Maar zeker fond van waarheid is aan zijne boutade niet te ontzeggen." —

De Nouvelles-schrijver over de promotie van Mr. Paulus. — „Nadat, tegen veler verwachting, in Nederland niet de keuze was gevallen op mr. Paulus voor het vervullen van een der beide vacatures in de Algemeene Rekenkamer en de indische regeering als tijdelijk vervanger van het lid Suermondt, met buitenlandsch verlof vertrokken, den heer Wiemans had aangewezen, was het een soort puzzle geworden, welk emplooi de gouverneur-generaal had toegedacht aan mr. Paulus, die een week geleden hier ter stede van buitenlandsch verlof terugkeerde.

De oplossing is gevonden door mr. Paulus, thans geheeten Paulus van Pauwvliet, voor zoolang als „zulks" zal blijken noodig te zijn, te benoemen tot tijdelijk lid der rekenkamer, waarmede in zooveel mooier woorden is gezegd, dat deze gewezen eerste secretaris van het gouvernement boven de formatie tijdelijk is gesteld ter beschikking van den president van dat college, om met werkzaamheden als lid te worden belast.

Een niet gering extra-offer alweer van de schatkist, dat gerechtvaardigd zou zijn als de Rekenkamer buitengewone werkkrachten noodig had en de heer Paulus, op grond van in den dienst gebleken capaciteiten voor het presteeren van buitengewonen arbeid in aanmerking kon komen.

In dezen hoofdambtenaar, die, zonder het groot ambtenaarsexamen te hebben afgelegd, in de helft van den gewonen tijd, door protectie van een vorigen landvoogd, het tot een zwaar bezoldigd ambt bracht, zien wij weer een voorbeeld van het heillooze nepotisme, dat hier te lande maar niet schijnt te kunnen worden uitgeroeid.

De schitterende carrière van dezen hoofdambtenaar zonder buitengewone verdiensten, veroorzaakt onder de ambtenaren wrok en wrevel."

Waarom de parades zoo zeldzaam worden en zoo kort duren. Ook bij de jongste parade heeft men het kunnen ontwaren, dat meer en meer bij onze legerautoriteiten het gevoelen veld wint, dat dergelijke wapenschouwingen niet meer met den tijdgeest strooken. Waar exercitiën met gesloten troepenmassa's al meer en meer op den achtergrond raken, om plaats te maken voor gevechtsoefeningen in het terrein, in eene orde, die er zich beter toe leent, zulk terrein onder vuur te doorloopen of er zich in staande te houden, daar raakt de soldaat als van zelf minder gewend, aan het zich bewegen in lange gesloten liniën over open terrein en daarmede vervalt een groot deel van de min of meer antieke geur der parade.

Het stramme, zuiver langs een lijn zich richten en in den paradepas marcheeren, met het hoofd naar den inspecteur gewend, moge een aardig schouwspel opleveren, mais ce n'est pas la guerre! En op de eischen der oorlogvoering toch, moeten in hoofdzaak, zoo niet uitsluitend, de oefeningen gericht zijn.

Dat beginsel is nu reeds in de oefeningen in Indië neergelegd. Inspecteurs begrijpen dat zij om die reden op het gebied van paradeoefeningen niet veel meer moeten eischen.

Zij maken het dus eenvoudig en kort.

Aan het hierboven genoemde beginsel is het ook te danken, dat de schutterij in het vervolg niet meer aan parades zal deelnemen. Terecht heeft men ingezien, dat alle nevenzaken moeten opgeofferd worden aan de strijdbaarheid en gevechtswaarde van het keurkorps, dat in streelende beeldspraak genoemd wordt de ruggegraat van Indië's verdedigingsstelsel.

(Javabode.)

Zoeklicht op een locomotief. Eenige dagen geleden is, naar de Nwe. Soerab. Crnt. mededeelt, zeker met het oog op den intevoeren nachttreindienst, een proef genomen met een verlichting van de te berijden baan door middel van een op de locomotief geplaatst zoeklicht. Locomotief no. 290, voor de proef gebezigd, had vlak voor de stoompijp de electrische lamp.

Met het licht moet men minstens 3000 M. voor den trein nog duidelijk een mensch kunnen onderscheiden, aan welke voorwaarde ruimschoots voldaan is, zoodat de proef als volkomen geslaagd mag beschouwd worden.

De lamp, van de Atjeh-tram afkomstig, is van Soerabaja naar Bandoeng gezonden om ook daar beproefd te worden. Begrijpelijkerwijs willen de spoorwegautoriteiten zich eerst ter dege van de bruikbaarheid er van overtuigen, alvorens tot den aankoop dezer lampen, die ongeveer twee duizend gulden per stuk kosten, overtegaan.

Een leukert. Bij Gouvernements besluit van 29 Juli 1906 is afgewezen het verzoek van den heer C. W. van Leeuwen om tegen eene zoodanige rentevergoeding in leen te verstrekken eene som van f 300.000, terug te betalen in jaarlijksche termijnen van minstens f 20.000, tot het inwerking brengen en drijven eener op den grondslag van overeenkomsten met de Inlandsche bevolking tot opkoop van gewas berustende onderneming voor de bereiding van suiker in het district Loano, afdeeling Poerworedjo, residentie Kedoe.

En het gouvernement wijst zoo iets af! Hoe stom! Wij, zoo schrijft de redactie van het Nieuws v. d. Dag, hadden juist een millioen willen leenen, tegen jaarlijksche aflossing van f 3000.— en 4 pct. rente. Die aanvraag zal dus wel evenmin kans van slagen hebben als het bescheiden verzoek van den heer Van Leeuwen.

Pers en Justitie. De redactie der Deli Courant, die zich tot den vice-voorzitter van den Landraad Mr. J. F. Kunst wendde met het verzoek te worden ingelicht inzake door de Sumatra Post vermelde eigenaardige afwijkingen van den gewonen regel bij het proces tegen Lie A Peng, vernam van dezen rechterlijken ambtenaar, dat hij zich van praatjes in de pers niets aantrok en geen termen vond de gevraagde inlichtingen te verschaffen. Zij schrijft naar aanleiding daarvan:

„Wij zouden wellicht in de verzoeking komen deze hooge houding in den rechter te waardeeren, indien zij niet al te zeer den schijn droeg in verband te staan met het verkeer in zekere kringen, waar den laatsten tijd het consigne „stoor je niet aan de pers" wordt uitgegeven.

Den heer Kunst hebben wij de opmerking niet onthouden dat hij, door aan de pers de gelegenheid af te snijden, zich van twee kanten te doen inlichten, een toestand hielp in 't leven roepen, waaronder de goede naam der Delische magistratuur op den duur lijden moet.

Van de te Medan verschijnende bladen toch is niet te verwachten dat zij rechtmatig schijnende klachten tegen die magistratuur zal achterwege houden, en wanneer het hun onmogelijk wordt gemaakt de gegrondheid dier klachten te onderzoeken, is een voor het aanzien der rechtspraak schadelijke eenzijdigheid niet te vermijden.

De heeren die ons hunne hoogheid toonen, mogen bedenken, dat het openbaar vertrouwen in de wijze waarop recht gesproken wordt een te waardevol goed is om er roekeloos mee om te gaan. Een zekere omzichtigheid te dezen aanzien ware allerminst in Deli misplaatst."

Invoer van vuurwapenen. Reeds eenige malen is het voorgekomen dat inlanders op jacht, gebruikmakend van verdragende vuurwapenen, personen aanschoten, die zich op verren afstand bevonden en voor hen niet zichtbaar waren. Naar aanleiding hiervan heeft de Resident van Sumatra's Oostkust een schrijven gericht tot de controleurs, waarin ter hunne kennis wordt gebracht, dat voortaan het verbod van invoer van vuurwapenen strenger dan voorheen behoort te worden gehandhaafd.

De Resident is van oordeel, dat het aantal in den loop der jaren in dit gewest ingevoerde vuurwapenen meer dan voldoende is voor de behoefte. Gebleken is, dat Europeanen, onder wie bij landbouwondernemingen geëmployeerden, aan inlanders geweren in gebruik geven of verkoopen, waaruit veilig de conclusie mag en bedeesd.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

IV.

„Maar het meisje verdraagt het wel?"

„Heel krachtig is zij niet, maar zendelingen kunnen daar niet naar vragen."

„Wij ook niet."

„Dat wil zeggen: wij willen niet. Als het zoo wezen moet, dan sterven wij . . . . „*bas!*" [1])

Maleen was het volkomen met hem eens.

„Het leven op zichzelf beteekent niets," beweerde zij boudweg. „De besten onder ons leven in Duitschland toch eigenlijk als vogels in kooien; bij iedere beweging die je naar vrijheid maakt, stoot je tegen de tralies."

„Ja — ik zou het er ook niet meer uithouden. Wie eenmaal hier de vrijheid heeft leeren kennen, is in Europa niet meer op zijn plaats."

„Zie toch eens wat 'n groote vogel! Is dat geen arend?"

„Ja. Een prachtexemplaar van een zee-arend," antwoordde Rainer trots. „Dien heb ik een paar weken geleden geschoten en voor de kleine Marie meegebracht."

„Waarom heb je hem niet liever gedood?"

1) *bas* = en daarmee uit! Zeer gebruikelijk stopwoord in het Arabisch.

„Waarom? Hij is zoo mooi! Zie maar eens, hoe helder hij uit zijn oogen kijkt. En nu slaat Zijne Majesteit hoogst onbetamelijk met zijn vleugels, omdat ik de brutaliteit heb, in zijn nabijheid te komen."

Hij lachte vroolijk.

„Neen," zeide zij, „een geketende, vleugellam geschoten adelaar — dat is het treurigste, wat ik mij voorstellen kan."

Hij zweeg, getroffen. Dieren waren hem lief, hij voelde er veel voor. Toen hij den arend schoot, had echter slechts de jachtlust in hem gesproken. Nu moest hij zich onwillekeurig voorstellen, hoe de sterke vogel ziek was van heimwee naar zijn onbeperkt wolkengebied en dat deed hem bitter leed.

„Ik zal het niet weer doen," zeide hij zacht.

Het was een plechtige gelofte, die hij voor zichzelf aflegde.

Marie had de naderenden bemerkt en herkend.

Als Rainer alleen geweest was, dan zou zij hem vroolijk te gemoet gegaan zijn. Met de jonge Europeanen had zij altijd heel vertrouwelijk verkeerd. Allen waren zij vriendelijk voor haar en brachten haar aardige geschenken: vogels, of kleine nacht-aapjes of zeldzame vruchten.

Maar de dames mocht zij niet gaarne. Zij kende de Engelsche zendingszusters en de nonnen en mademoiselle d'Eltville en de trotsche vrouw van den Engelschen consul-generaal; zij allen hielden haar wijze lessen voor: „Een jonge Christin had dit te doen en dat te laten, was het altijd, of ze zeiden van dat waar zij nu juist pleizier in had: „It is not the proper thing for a young lady."

Als zij in gezelschap van Europeesche dames vertoeven moest, was het Marie, of zij uit louter onbehoorlijkheden was samengesteld, en niets zeggen of doen kon, zonder aanstoot te geven.

Dat deed haar geen goed. Het maakte haar angstig en bedeesd. Om zich aan de voogdij van die dames te onttrekken, had zij menige list aangewend en menige leugen gezegd. Haar vader en Jesus leerden, dat men niet jokken mag, maar zij leerden ook, dat niemand zonder zonden is, en dat zonden vergeven kunnen worden. En de engelen verheugden zich meer over één zondaar, die boete deed, dan over negen en negentig rechtvaardigen. Zij wilde dus eerst zondigen en later zich beteren.

Met wantrouwen en tegenzin zag zij de nadering van baronesse Dietlas, die de zuster was van de goeden graaf Waltron, te gemoet. Zij deed zelfs, alsof zij het tweetal in het geheel niet bemerkte, voordat het voor haar stond.

„Goeden avond, Bibi Marie!" riep Rainer. „Vandaag breng ik nu eens mijn zuster mee."

De trots op zijn zuster straalde hem uit de oogen.

Marie keek half schuchter, half onwillig op. Met de losse bevalligheid, den kinderen van het zuiden eigen, bood zij de hand tot groet.

Maleen beschouwde het natuurkind met groote sympathie en zeide vriendelijke woorden. Toch bleef Marie schuw en stil. Zij verzocht evenwel den bezoekers, nader te komen — waarmee zij bedoelde, in huis. Dit gebood, naar hare meening, de beleefdheid, en bovendien wilde zij het verdere onderhoud met de gasten van zich af en op haar vader schuiven.

Toen Maleen de woonkamer in kwam, zag zij Krome. Hij en de missionaris zaten nog geheel verdiept in hun kaarten.

Terstond kwam Maleen in de opgewekte, levendige stemming, waarin de tegenwoordigheid van Ralf Krome haar steeds bracht.

Krome liet de kaarten en papieren door Bobosjo bijeenleggen en in de portefeuille opbergen. Daarop trad hij op Maleen toe en vertelde haar, dat hij op twee gewichtige punten in het binnenland een mil-

tairen voorpost vestigen wilde, en waarom. Hij zeide haar ook, welke van zijn officieren hij voor deze posten bestemd had.

Het was reeds in Duitschland zijn gewoonte geweest, de schandere en enthousiaste Maleen Waltron te vertellen van de plannen, die hij op het oogenblik in het hoofd had. Een denkbeeld scheen hem dubbel goed, wanneer hij in haar oogen instemming gelezen had.

Intusschen bekeek Rainer met den zendeling eenige vogels, die deze opgezet had.

Marie zette den gasten vette, schuimende buffelmelk voor.

Doch Rainer spoorde al spoedig aan tot opbreken.

„Het wordt nacht."

Met hun drieën wandelden zij huiswaarts.

„Wat is Beta voor iemand?" vraagde Maleen.

„Een „fameuse" kerel," verklaarde Rainer. „Zijn huis is een waar Afrika-museum. Ik geloof, dat er geen wild dier in deze streken bestaat, dat hij niet reeds geschoten heeft. En van alle heeft hij tropheën."

„Bovendien bezit de man een kennis," voegde Krome er bij, „die hem aan elke universiteit een leerstoel zou kunnen bezorgen. Maar hij heeft er niets aan, hij houdt zijn licht onder de korenmaat — wat men nu juist niet doen moet."

„Een echte Duitscher dus," zeide Maleen. „Ik denk daarbij aan het woord van Wagner: „Deutsch sein heisst, eine Sache um ihrer selbst willen thun." Nooit is ons zulk een schoone lof ten deel gevallen."

Krome was het niet met haar eens.

„Daarmee zou dan gezegd zijn, dat wij geen politici zijn en geen menschen van ruimen blik en vèr strekkende daden. Als Wagner gelijk heeft met zijn uitspraak, dan kan ik mij niet tot de „echte" Duitschers rekenen."

Voor de zware, rijk besneden huisdeur van Dietlas bleef het drietal staan.

„Kom met ons mee, docter, en blijft bij ons eten, Mijn man zal wel reeds van de plantage terugzijn."

Hij dacht een oogenblik na. Morgen vroeg zou een expeditie naar het binnenland vertrekken, en de officieren wachtten nog op instructiën. Wanneer hij evenwel om half tien in de Duitsche soos bij zijn menschen was, dan kon alles nog tijdig afgehandeld worden.

„Wil je zoo goed zijn, dan in mijn plaats daar ginds te gaan eten, beste Waltron?" vraagde hij. „En zeg dan, dat ik na tafel zelf komen zal."

„Heel goed," antwoordde Rainer bereidwillig.

„Bobosjo, je kunt Bana Waltron volgen."

Maleen en Krome gingen het groote, wit marmeren voorhuis door en beklommen de steile steenen trap, die uit den hof naar de hal voerde. Hier waren de hanglampen reeds ontstoken, de tafel stond gedekt en Dietlas trad hen vroolijk tegemoet.

„En daar is mijn lieve muis Maleen!" riep hij. Toen greep hij haar handen, trok haar, die zacht tegenstreefde, naar zich toe en gaf haar, zonder zich te bekommeren om Krome, die er bij stond, een zoen.

„En onzen grootmachtigen chef, Herr Krome, heb je meegebracht? Komaan, dat is goed. Goeden avond, Krome. Hoe staat het met den dienst?"

Hij schudde zijn vriend krachtig de hand.

„Goeden avond, Dietlas Je bent toch een echte geluksvogel. Je hebt hier maar een leventje tegenwoordig, hè?"

Dietlas glimlachte vergenoegd en legde zijn arm om Maleens schouders.

„Heb je nu ook wat voor ons te eten, vrouwtje? Mijn maag brandt reeds van verlangen."

Maleen was plotseling uit haar goede stemming geraakt. Krome's eenigszins nonchalante toon tegenover haar man — in haar tegenwoordigheid — verdroot haar. En ook George's gemoedelijke scherts hinderde haar. Het scheen haar toe, dat hij zijn eigenwaarde op een of andere manier niet genoeg liet gelden.

„Natuurlijk heeft George er, door zijn manier van doen, zelf schuld aan, dat Krome hem achteloos behandelt," dacht zij, terwijl zij in haar slaapkamer hoed en handschoenen aflegde, heur haar in orde bracht, en zich het stof van het gelaat wiesch. „Maar ik zal dat niet dulden. Wie mijn man niet genoeg eer bewijst, bewijst ze mij niet. Dat moet Krome voelen."

De zijden sleeprok, die zij juist aangetrokken had, met de eene hand opnemend, ging zij de zuilengang door naar de keuken.

Maleen was tamelijk goed thuis op huishoud en kookgebied. Zij wierp een onderzoekenden blik op de visch, waarmede Ramassan, de zwarte kok bezig was, keek of de rijst goed was, deed nog een stuk Holsteinsche boter bij de tomaten en schudde haar hoofd over het buffelvleesch, aan welks taaiheid niets te verbeteren viel.

Tsjekanajo streek in een zijvertrek eenige kleedingstukken van Maleen.

„Ik moet wezenlijk Mademoiselle d'Eltville toch eens een bezoek brengen," dacht Maleen, „om haar te bedanken voor dit handige, vlijtige ding."

Tot Abdallah, die in zijn lange, witte kansoe wachtend tegen den muur leunde, zeide zij: „Ge kunt op doen. Wij willen nu gaan eten."

Hij droeg terstond de met peterselie en citroenschijfjes versierde visch naar binnen.

Maleen, die hem langzaam volgde, hoorde de beide mannen luid lachen en praten.

En plotseling, onder den indruk dezer beide, haar beurtelings in de ooren klinkende stemmen overviel

haar als een plotselinge, hevige schrik, zooals men dikwijls in den droom kan hebben, en dan met een schok ontwaakt.

Zij bleef midden in den gang staan en staarde voor zich uit.

„Ik had het niet moeten doen!" werd het haar in dit oogenblik bewust. „Het is verkeerd geweest."

De dag, dat zij haar keus had moeten bepalen, stond haar weer voor den geest, duidelijk, heel duidelijk. Hoe zij en haar broer gedweept hadden met het kranige werk van Krome, en met den kranigen Krome zelf. Hoe zij hartstochtelijk gewenscht had, een man te zijn, om hem te mogen helpen. Hoe zij, die niets van de vormelijkheeden van de zoogenaamde maatschappij wist, vriendschap met hem gesloten had en van die vriendschap genoten en — hoe hij haar op zekeren dag op den heer von Dietlas opmerkzaam gemaakt had met de woorden: „Hij is mijn meest gewaardeerde steun, want hij heeft niet alleen zijn persoon, maar ook zijn geld gewaagd, en dat wil bij ons nog meer zeggen."

Dietlas had zijn riddergoed verkocht en daarvoor in Afrika een tabaksplantage aangelegd — niet in het reeds verworven Duitsche gebied, doch bij Oengoedja, dat men nog hoopte te verkrijgen, en dat bestemd scheen, de voorhof en de parel te worden van de Duitsche bezittingen.

Na een verblijf van tien maanden „daarginds" was hij voor korten tijd naar Berlijn gekomen.

Thans wist Maleen, dat verdriet over den dood van zijn eerste vrouw hem zijn vaderland had doen ontvluchten, en dat hij, toen zij hem leerde kennen, reeds half en half van plan was, Afrika en den tabaksbouw weer op te geven en tot de Germaansche beukenwouden terug te keeren.

Toen evenwel vermoedde zij daarvan niets. Zij zag en bewonderde in hem slechts den offervaardigen pionier der Duitsche kolonisatie.

Eens had Krone haar heel ernstig gevraagd:

„Hoe vindt u eigenlijk mijn vriend Dietlas?"

Zij had kunnen antwoorden: „Aangezien hij uw vriend is, mag ik hem gaarne."

Een ander maal had Krome zich in blijkbare onrust uitgelaten: „Als Dietlas ons nu maar niet in den steek laat! Juist hem zou ik hoogst ongaarne missen."

Zij had dit niet recht begrepen, maar niet gevraagd, en ook niet verder meer er aan gedacht.

Later scheen Krome zich er zeer over te verheugen, dat Dietlas begon, haar het hof te maken. Hij plaagde haar:

„U heeft mijn arme Dietlas dan maar heelemaal het hoofd op hol gebracht, gravin."

Ja, Dietlas maakte haar het hof, en was haar zeer sympathiek. Steeds bewaarde hij een zekere bedachtzame kalmte.

Zij mocht hem gaarne, zeer gaarne — maar den ander liever!

En toen zij duidelijk merkte, dat Dietlas om haar komen zou, besloot zij, de beslissing aan Krome over te laten. Want zij dacht: „Als hij mij maar een beetje liefheeft, dan zegt hij, neem hem niet, neem mij."

Dan had zij niet geaarzeld, dat voelde zij.

Liet hij haar echter aan den ander over en trouwde zij met dezen, dan behoefde zij niet alleen en vol hopeloos verlangen achter te blijven, wanneer de anderen weer wegreisden naar het land waar Rainer was, maar dan mocht zij mee en kon met allen die zij liefhad, gezamenlijk arbeiden.

En Krome had op haar: „Wat zal ik doen?" met veel warmte en ernst geantwoord: „Ik geloof, dat U in Dietlas een voortreffelijk echtgenoot zou vinden, en dat U onze zaak er uitnemend door zou bevorderen."

Zoo was het gekomen.

Het was ook alles tot heden heel gelukkig en goed geweest. In dit oogenblik voor het eerst had zij het besef: „Ik had het niet mogen doen!"

Deze gedachten en herinneringen gingen haar in eenige seconden door het hoofd en schokten haar zoo, dat zij in snelle wisseling rood en bleek werd. Zij herstelde zich echter terstond weer en betrad de hal, waar Krome haar den arm bood en haar naar haar plaats aan het hoofd van de tafel geleidde.

Hij merkte met welgevallen op, dat zij mooi toilet gemaakt had. Achteloos gekleede vrouwen waren hem onuitstaanbaar. Hij beschouwde het als een der eerste plichten van de vrouw zich mooi te maken, en vond, dat zij volkomen gelijk hadden, wanneer zij tijd en gedachten daaraan besteedden en zich bij de keuze van een echtgenoot ernstig de vraag stelden: „Zal ik mij ook goed kunnen kleeden?" Want mooiheid is de sleutel tot haar macht.

Hij sprak tot haar buitengewoon eerbiedig en hoffelijk, maar ook thans weer hinderde het haar, dat zijn toon, als hij zich tot George wendde, een nuance te ongedwongen was.

Krome merkte aan de eensylbigheid van haar antwoorden, en de strakke uitdrukking van haar gelaat, dat zij uit haar humeur was. Hij wist niet, waarom. Een van de duizenderlei niemendalletjes, waarom een vrouw zich boos maakt, dacht hij. Maar hij besloot, in haar oogen weer den stralenden blik op te wekken, dien hij er zoo gaarne in zag.

Daartoe behoefde hij slechts over de gemeenschappelijke zaak te spreken.

(*Wordt vervolgd*).

worden getrokken dat het aantal aanwezige vuurwapenen voor de bescherming van lijf en goed toereikend kan worden geacht.

Daarom zullen voortaan alleen gewone jachtgeweren mogen worden ingevoerd en is de invoer van repeteergeweren en andere verdragende schietwapenen verboden.

(Deli Crt.)

Gebrek aan rechterlijke ambtenaren. Eenige jaren geleden, zoo zegt de N. Soerab. Crt., achtte de indische regeering het onnoodig om den toevloed van rechterlijke ambtenaren naar Indië te bevorderen.

De toelage van f 100, die zoodanige ambtenaren dadelijk boven hun eerste traktement van f 150 per maand genoten, werd ingetrokken en zoodanig werd bij de aanstellingen gemanoeuvreerd, dat vele rechterlijke ambtenaren eigen overtochtskosten betaalden om het eerst hier te lande er bij te zijn.

Het gevolg daarvan is geweest een onrustbarend afnemen van gegadigden naar deze betrekkingen en thans komt zoo goed als niemand meer uit.

Inmiddels is een gebrek ontstaan aan goede rechterlijke ambtenaren, een gebrek dat zich praktisch gaat omzetten als altijd en overal, in ernstig nadeel voor den kleinen man.

Overal, bij drukke landraden, heerscht achterstand; waar vice-presidenten of presidenten ontbreken, hoopen de zaken zich onrustbarend op. In strafgedingen, is het niet beter. De gevangenissen zitten vol preventieven, en het uitstel in de behandeling der zaken maakt dat de getuigen zoek raken of sterven en dat veel meer dan noodig en wenschelijk was ten slotte het vrijspreken bij gebrek aan bewijs zal moeten volgen, waaruit natuurlijk de koerang-trang-roepers nieuwe zie-je-wels putten.

Onlangs moet door een president van een landraad een zeer grondig gemotiveerd request zijn gezonden aan den president van den raad van justitie, waaronder zijn landraad ressorteert, met verzoek om alles in het werk te stellen opdat de regeering hulp zou geven tot afdoening van zaken. Dat request is, warm gesteund, door dien president, doorgezonden; de onhoudbaarheid der toestand wordt er nog eens duidelijk bij uiteengezet.

En het gevolg?

De directeur van justitie betuigde tot zijn leedwezen dat hij geen personen beschikbaar had.

Politie op Java. Den assistent-resident voor de politie te Semarang, den heer Priester, is opgedragen een schema op te maken voor de overdracht van alle politiezorg op de drie hoofdplaatsen aan de gemeenten Batavia, Soerabaja en Semarang. Men rekent dit te kunnen geschieden met Januari 1908. Uit de algemeene kas zal het bedrag worden ter beschikking gesteld, noodig voor de volledige uitvoering van een definitieve reorganisatie en de omzetting van de rijksin gemeente-politie.

Communicatie te land. Dat verbetering van het communicatie-stelsel voor vele streken nog noodig is, kan men hieruit opmaken, dat binnen hetzelfde gewest, binnen dezelfde residentie zelfs, een vrij groot verschil bestaat in rijstprijzen, zegt de Sum. Bode.

Deze bedroeg toch in de afgeloopen maand in de onderafdeeling Boven-Kampar f 12 per pikoel en in Loeboek Sikaping f 3.50, een verschil dus van f 8.50 of de waarde van 2½ pikoels. Voerde men dus van Loeboeng Sikaping rijst naar de Boven-Kampar, dan zou men 2½ pikoel van de 3½ kunnen opofferen aan transportkosten, zonder nog verlies te lijden, d.i. dus plm. 7 pct. van het te vervoeren product. Men zal moeten erkennen, dat dit wel wat veel is, en dus verbetering der communicatie niet alleen voor Boven-Kampar maar ook voor het Loeboek Sikapingsche slechts voordeel zou kunnen aanbrengen.

In Borneo's Oosterafdeeling. De resident van Bandjermasin seinde 14 Augustus naar Batavia, dat de woning van het districtshoofd van Tanah Boemboe te Sampanahan den avond van den zevenden door kwaadwilligen is overvallen. Hij met zijn volgelingen zijn gedood, drie werden gewond.

Den negenden is den assistent-resident van Kota-Baroe met pradjoerits derwaarts vertrokken.

In overleg met den militairen commandant vertrok nog een groep militairen over zee naar Sampanahan om in verband met de in Pasir ageerende troepen de kwaadwilligen, waarbij panglima Sentik op te sporen.

Siak. De sultan van dit rijk, aanvankelijk voornemens in Holland zijn beklag te gaan doen over het hem voorgelegd contract, is op een telegrafische aanmaning uit Medan thuis gebleven en heeft op de wijze, die van hem verwacht werd, bij den resident zijn bezwaren voorgebracht. De verschilpunten zijn thans uit den weg geruimd en de vorst heeft zich bereid verklaard het contract te teekenen.

(Deli Crt.)

Personalia.

De heer **S. L. van Nierop**, firmant van de firma S. L. van Nierop & Co. te Soerabaja, is met het stoomschip Oranje aangekomen en onverwijld naar Soerabaja vertrokken.

(Javabode.)

Volgens een telegram uit Batavia aan de Deli Crt. is de assistent-resident van Deli, de heer **E. L. M. Kühr**, overgeplaatst naar Pontianak. Als zijn opvolger werd aangewezen de assistent-resident van Sambas (Westerafdeeling Borneo) **S. H. Schaank**.

De overplaatsing van den heer Kühr, wiens benoeming te Medan dateert van 2 Juli 1902, is op zijn verzoek geschied.

Overgeplaatst van Koeta-Radja naar Medan als kwartiermeester van het garnizoen de 1e luitenant-kwartiermeester **H. L. K. M. Schieffelers** en van Medan naar Koeta-Radja de adjudant-onderofficier-kwartiermeester **de Laak**.

Albert Vogel gaat in Jan. voor zes maanden naar Indië, misschien ook naar Zuid-Afrika.

West-Indië.

Curaçao. Wij troffen in de „Sint Eustatiaansche Ditjes en Datjes" voorkomende in de Amigoe van den 11en Augustus ll. een uiting aan, die wij merkwaardig genoeg achten om daarbij een oogenblik te verwijlen.

De schrijver, Jan Paul, komt dan tot de conclusie dat Nederland Sint Eustatius maar moet verkoopen en geeft hiertoe de volgende redeneering ten beste.

„Ik ben arm en zit daarom in schuld.

Toch heb ik nog 'n koebeest. Vroeger was dat 'n uniek voordeelig melkbeestje.

Nu niet meer, want ik ben arm. Over 'n tijdje zal 't beest ad patres gaan, bij gebrek aan voer.

Er daagt een kooper op, die mij biedt 'n enormen hoogen prijs voor dat levend rammelende geraamte.

Ik ben aan 't beest gehecht, 't valt mij hard haar te verkoopen.

Wat te doen?

Als ik ze niet verkoop, dan is haar vonnis geteekend. Dood gaat ze.

Als ik ze wel verkoop, dan zal ze nog heel veel jaren als 'n wandelend botervat de menschheid ten ten nutte zijn.

Wat doet in zulk 'n geval, 'n verstandig, niet sentimenteel mensch?

Wel, hij verkoopt die koe en door haar te verkoopen werkt hij zich zelf uit de schuld en bezorgt ze'n ouwe vriendin nog menig gelukkig jaartje te midden van sappigen weigrond; want dood is toch maar dood voor 'n koe.

Nu de toepassing van deez' overschoone parabel. Die koe is Statius.

De eigenaar is 't Hollandsch Gouvernement.

De dagen, dat Statius was „de hoorn des overvloeds", de „golden rock" zijn reeds lange in 't nevelzwart verleden heengesabeld.

'n Goeie 35.000 pop moeten 't leven er nog inhouden.

'n Kooper daagt op.

Voor groote zakken dollars wil hij dat lapje grond 't zijne noemen.

Maar Statius is dierbaar aan 't Moederland.

Wat te doen?

Niet verkoopen staat gelijk met alle hoop den bodem inslaan, om er nog eens boven op te komen.

Dan wel verkoopen, alle sentimentaliteit en phrasen over hooghouderij van koloniaal bezit op zij gezet en Statius nog eens 'n kans gegeven om de dagen van glorie van de vleeschpotten uit dien heel ouwen tijd te zien herleven, zij 't ook onder Amerikaansche vlag.

Meent nu niet, dat ik er Holland lastig om val, omdat 't niet meer doen kan voor dit voor mij zoo sympathiek stukje grond.

O neen, 't is toch al welletjes!

Welk Hollandsch dorp met 'n 1500 inwoners, hoe noodlijdend ook, wordt van alle kanten zoo bijgesprongen en gesteund en geholpen als St. Eustatius?

Neen, Holland kan onmogelijk meer doen, dat is klaar en duidelijk, net zoo min als die man voor z'n vrindin de koe.

Maar wat Holland onmogelijk kan doen, dat kan Amerika.

Ik verzeker U, 'n paar jaar, nadat de stars en stripes hier op ons fort wapperden, zoudt ge eens 'n verandering zien.

Mag 'k mijn phantasie eens vrij spel laten, en 't Amerikaansch St. Eustatius schetsen, dat daar in 't ver verschiet als in 'n visioen voor mijn geest opdoemt?

Schrijver laat dan zijne verbeelding ten deze werken, ziet van het eiland door de Amerikanen een vesting en steenkolen-depôt van den eersten rang gemaakt, ziet een prachthotel verrijzen voor rijke, winterschuwe Yankees met gevolg, een tandradbaan naar den krater, op zigzaggen, automobielen langs de wegen voortbenzienen, 'n centraal-suikerfabriek, mijnontginning — de gewone toekomstmuziek voor alle Antillenbewoners, zoo nederlandsche, fransche, als engelsche, die blijkbaar weinig hebben gehoord van „Our failure in Porto-Rico", waar toch ook de sterrenbanier waait en de menschen in drommen wegtrekken naar de „states", omdat ze op hun eiland verhongeren.

Wij meenen dan ook dat Jan Paul de plank niet ver misslaat wanneer hij ten opzichte van het, door hem weer opgeworpen oude balletje als volgt den geest van het volk schetst:

„Vraag 't volk hier eens of ze er wel zoo heel veel op tegen zouden hebben om Amerikaansch burger te worden. Ze trekken nu toch al weg in breede drommen naar de „states", al wie maar 't passagegeld bij elkaar kan scharrelen.

Amerika is hun Dorado 't land hunner droomen.

Wij zouden hieraan willen toevoegen, dat ook wanneer die droom verwezenlijkt mocht worden in den hier aangegeven geest, de droom nog zal voortduren, de trek naar de „states" aanhouden, totdat men daar gekomen ontwaart, hoe men er de gelijkheid toepast in de groote vrije republiek, waar een kleurling wordt veracht en straffeloos gelyncht, nu nog eenigszins, zoolang hij aanblijft, de beschermende hand van Teddy boven zich voelt, straks wanneer een ander in het witte huis mocht zetelen, weer voelen zal, dat hij slechts geduld wordt om bij de minste of geringste aanleiding te bespeuren dat de rechten in de groote amerikaansche republiek voor 'n groot aantal harer zonen illusoir zijn.

De redactie van de Amigoe teekent op het schrijven van haren correspondent het volgende aan:

„Ernst of kortswijl? zouden wij willen vragen.

Sentimentaliteit zal in ons geen verdediger vinden. Ware, niet overdreven vaderlandsliefde hangt echter niet in de lucht, maar is een met den grond, zijn bewoners en zijn geschiedenis; is zoo reëel mogelijk. Als Amerika St. Eustatius wil koopen, omdat 't fort Oranje het eerst de Unievlag heeft erkend en geëerd, zal dit geschiedkundig feit ook wel niet de eerste en eenige reden zijn die drijft tot dezen koop. Men hoopt zaakjes te doen en denkt in St. Eustatius een belangrijke aanwinst te bezitten, een belangrijken voorpost te midden der Antillen.

Wat St. Eustatius waard is voor Amerika, moet het ook waard zijn voor Nederland. Behalve de vele geschiedkundige, roemvolle herinneringen en de rijke schatten in vroegere eeuwen aan het Moederland afgestaan, heeft St. Eustatius ook in den tegenwoordigen tijd nog zijn nut voor Nederland. Zou de vrees zoo ongegrond wezen, dat met den verkoop van St. Eustatius ook de overige eilanden onzer West-Indische Kolonie gevaar loopen in andere handen over te gaan? Bestaat voor alle overige eilanden niet dezelfde reden tot verkoopen als voor St. Eustatius?

Het is zeer gemakkelijk de eilanden maar te laten leeg loopen en emigratie te bevorderen. Dan komt men op 't laatst van zelf, tot de vraag van Jan Paul: Mag men voor 1500 menschen wel meer doen, dan reeds gedaan wordt?

Maar heeft 't Moederland en 't Koloniaal Bestuur geen schuld, dat onze eilanden zoo ontvolkt worden, zoo noodlijdend en ellendig zijn? Kan daar werkelijk niets beters gedaan worden?

Als de hooge Regeering, zoowel als 't Koloniaal Bestuur met volle overtuiging zeggen kan, dat de hulpmiddelen om weder leven en bloei te brengen op onze eilanden zoo doelmatig mogelijk zijn aangewend; maar steeds zonder vrucht bleven, eerst dan moet men besluiten: wij kunnen die eilanden niet besturen, dus moeten anderen het maar doen. Maar zou de arme bevolking er ook wel bij varen?

Neen, Nederland kan en moet veel meer doen, vooral voor de bovenwinsche eilanden.

Zoo heel veel geld meer zal niet worden geëischt, maar wel moet dit doelmatiger en beter besteed. Er bestaat nog niet eens een vast, goed doordacht, afgerond plan om de economische toestanden dezer eilanden te verbeteren.

Wat werd tot dusverre dan beproefd om het besluit te wettigen: Er valt niets meer aan te doen? Hoe weet men dat de onkosten te hoog zouden loopen en de uitkomsten te gering zouden zijn? Wij hebben nog nergens gehoord, of gelezen, dat dergelijke berekeningen zijn gemaakt. Wordt het niet langzamerhand tijd daar eens een ernstig begin mede te maken."

Wij zouden de Amigoe hierbij willen opmerken dat de moedeloosheid, waarvan het blad gewaagt, die noodzakelijk op mislukking moet uitloopen niet aan deze zijde van den Oceaan, maar aan gene zijde zich telkens en telkens deed hooren en aan een goede, vóór alles vereischte samenwerking van moederland en kolonie in den weg stond, eene moedeloosheid, die in sommige kringen wellicht juist haren oorsprong vond in de bekoring van het fluitspel van den Antillenvanger der Caraïbische Zee.

Moge ook bij deze, nieuwe uiting van moedeloosheid het moederland sterk blijven om voor teleurstellingen te behoeden hen, die nog aan de toekomst-muziek gelooven, trots het macabre-refrein, dat van het nabije Porto Rico daarbij tot hen overwaait.

Moge het moederland daarbij op de medewerking van een overgroot, weldenkend deel der kolonie kunnen rekenen, in stede van de tegenwerking, die het ondervond.

Varia.

Uit kuieren gegaan. Vriend Bob beviel het niet langer in de tent van Harmston. Het kwam zijn eer te na dat hij slechts gebruikt werd om tijgerkooien voort te duwen of weg te trekken. En zoo had Bob, de dikhuid, de ruimte gezocht. Zijn trouwe legermakker, de kaapsche ezel, was van de partij en zoo stapten ze samen voort, waarbij Bob broederlijk zijn ranken lotgenoot met zijn groot lichaam tegen de zonnestralen beschermde.

Ze kwamen aan het station.

De ezel werd toen lui. Reizen per spoor vond hij wel zoo gemakkelijk als te voet. En met groote overredingskracht wist hij Bob er toe te brengen met hem in een ledigen goederenwagen te kruipen. „Hier merkt ons niemand op, zei Grauwtje. „Alles goed en wel" bromde Bob, maar je hebt geen kaar-

tje man.

„Artisten reizen vrij, verzekerde Grauwtje. Toen was Bob gerust.

Maar de menschen van het spoor waren er achter gekomen en maakten groot misbaar.

Daar hebt je 't al, trompette Bob en gevolgd door zijn balkenden vriend, maakte hij beenen, het plein op. Straatjongens, inlanders, politieagenten, stationsvolk alles er achter aan. De juffers van de telefoon hingen uit de ramen en hadden een lang niet alledaagsche pret.

Toen kwam de schout, en was het pretje voor Bob en Grauwtje spoedig uit. De spullemenschen kwamen er ook bij en gingen de gevangenen in optocht met loome schreden naar huis.

Een goede reclame dat losraken van beesten. Er kan geen circus hier zijn of olifanten, ezels, paarden, honden, apen breken zoo van tijd tot tijd eens los. Dat geeft stof tot spreken, vat-je.

(Bat. Nbl.)

Een kijkje op inlandsche zeden. Het was er verbazend druk in het huisje van Sa-Idi in kampong Tengah op Salemba. Sarinten, Sa-Idi's deugzame en bekoorlijke dochter, vierde haar huwelijksfeest. De jongelui waren nog zoo lang niet verloofd, maar aan lange verlovingen doet men niet in het land waar het aroma der vrouwelijke bloesems zoo spoedig vervluchtigt.

Het huisje was helder verlicht en kon de gasten nauwelijks bergen. Muziek was er ook. Tegen elven was de pret ten top.

De dansmeisjes oogstten lauweren, die zij dan ook met heur lenige gestalten en frissche snuitjes wel verdienden. De bruid had zich te voren afgezonderd. Was ze door aandoening overmand dat zij haar onbezorgd meisjesleven ging vaarwel zeggen?

Plotseling kwam de boodschap door een tante der bruid gebracht, om de muziek te laten uitscheiden. De tijd was er nu niet om muziek te maken. Speurend keek de oude vrouw door de vele bezoekers. Toen scheen zij gevonden te hebben wat zij zocht: zij liep op Ma-Ramie toe, en nam haar mede.

De gasten staken de hoofden bij elkaar, fluisterden. De lezers staakten de lezing der huwelijksgeboden. Van binnen kwam toen een zwak geluid, als van een jong katje. Men glimlachte. Toen kwam de doekoen Ma-Ramie weer buiten. Zij verzocht de gasten heen te gaan, want het huwelijk ging vooreerst niet door. De bruid was zoo juist onder het kleeden van een welgeschapen knaapje bevallen.

(Bat. Nbl.)

De Japansche vrouwtjes. In Japan, het moderne wonderland, waar de westersche beschaving haar zegetocht houdt, zijn ook de vrouwen uit haar geïsoleerd bloemenbestaan ontwaakt. De zachtaardige, kleine Japansche, de bekoorlijke „moesme", wil het zich niet meer kalm laten welgevallen, dat haar ouders haar aan rijke Japanners of Europeanen verkoopen, die dan, alsof het zoo behoort, met haar een tijdelijk huwelijk aangaan. Zij wil niet meer haar „danasan" in alles willig en dienstbereid zijn en hem ten slotte, als hij genoeg van haar heeft gekregen, of zijn plicht hem naar Europa roept, met een vriendelijken, lachenden „sayonara" en een diepe kniebuiging laten heengaan.

Op het oogenblik berust bij de japansche volksvertegenwoordiging een verzoekschrift, voorzien van de handteekeningen van 15.000 vrouwen en waarin wordt aangedrongen op de uitvaardiging van een wet, volgens welke ieder, die een „mekake" (bijwijf) bezit, strafbaar zal zijn.

Tot dusver werd het houden van een „mekake" beschouwd als een der ontastbare, maatschappelijke rechten van den Japanner, die er genoeg geld voor had en niemand zag er iets in. En nu eischt de Japansche vrouw gelijke rechten voor beide geslachten, d.w.z. dat de man slechts één vrouw, de vrouw slechts één man mag bezitten.

Het verzoekschrift is niet geheel en al nieuw. Reeds ruim een jaar geleden was een dergelijke petite ingezonden, maar destijds, tijdens den oorlog met Rusland, werd er evenmin notitie van genomen als van honderden andere dergelijke schrifturen, waarover de regeering geen tijd vond, haar meening te zeggen.

Ook thans bestaat er weing kans, dat het verzoekschrift effect zal hebben, want de tegenwoordige keizer heeft zelf een vrij groot aantal „mekake's" De kroonprins is de zoon van een „mekake" van den mikado en de keizerin zelf heeft liefderijk de opvoeding van dezen zoon van haar gemaal geleid.

Van Vreemde Koloniën.

Een Britsch-Indiër gekroond. In de laatste dagen is Britsch-Indië wederom nog al eens ter sprake gekomen, o.a. door het zonderling incident van de kroning van Surendranath Bannerjee, den redacteur van de Bengalee, wien de onlangs afgetreden luitenant-gouverneur van Oost-Bengalen en Assam, sir Bampfylde Fuller het genoegen deed, hem wegens demonstratie te Barisal tegen de afscheiding van Oost-Bengalen, toen reeds eene gewijsde zaak, in hechtenis te doen nemen. Hoezeer de hechtenis van korten duur was, heeft zij toch er toe bijgedragen om de figuur van den Bengalee-redacteur nog meer op den voorgrond te stellen, dan deze tot dien er in geslaagd was, zich zelven te plaatsen.

Naar aanleiding van dat kronings-relletje is het misschien niet van belang ontbloot nog eens bij het vlag-incident stil te staan, waarvan wij in het vorig overzicht melding maakten.

Den 7en Augustus ll. werd dan door 20000 personen ongeveer te Calcutta eene demonstratie gehouden, ter herdenking van den dag, waarop de Swadeshi-beweging aldaar werd op touw gezet.

Nadat de leider, de heer Sen, de handelingen had geopend met een inleidend gebed, waarin hij den zegen des Allerhoogsten inriep, opdat het volk de Swadeshi-gelofte zou kunnen houden, zijn leedwezen betuigde over de vervreemding tusschen sommige deelen der inheemsche bevolking en de hoop uitsprak dat de ietwat gespannen verhouding tusschen heerschers en overheerschten zou verbeteren, werd door Bhupendro Nath Bose onder oorverdoovend gejuich voorgesteld om de Nationale vlag van Overwinning en Eenheid aan Surendranath Bannerjee aan te bieden, wiens schitterende hoedanigheden en toewijding aan de Swadeshi-beweging door spreker werden herdacht, die niemand waardiger oordeelde dan den heer Bannerjee om de vlag te bewaren.

Toen werd achter het podium een vlag geheschen en omhelsde Bannerjee baboo Bhupendro innig, ten teeken dat hij de opdracht aanvaardde.

Wanneer nu, naar aan de engelsche bladen geseind wordt, tot de inlandsche pers in Britsch-Indië den heer Bannergee over het kronings-relletje à faire neemt, moet erkend worden, dat zijn volgelingen het er wel naar gemaakt hebben, om den man het hoofd op hol te brengen.

Terwijl de leider der demonstratie van den 7en Augustus ll. zijn leedwezen te kennen gaf over zekere uitbarstingen van „jeugdige onstuimigheid" (een aantal jonge Swadeshihelden ranselden onlangs gezamenlijk twee zendelingen af), zijn gehoor eerbied voor de wetten van het land inprentte, en zijn jeugdige toehoorders waarschuwde zich niet door „verkeerde en onverantwoordelijke leiders" van de wijs te laten brengen, maar binnen de perken van tucht en orde te blijven, zien we Bannerjee toch den 12en Augustus d.a.v. weder te Barisal, het uitgangspunt van zijn glorie, optreden met een rede, waarin hij eene opmerking liet vallen, die waarschijnlijk niet toevallig eenigermate wordt teruggevonden in een, onlangs verspreid geschrift, waarin tot den opstand in Britsch-Indië pur et simple wordt aangezet:

„Het is nu niet meer aan ons om in smeektonen aan de deuren onzer heerschers te kloppen. Zij trappen naar ons als naar zoovele wezens, lager staande dan katten en honden. Wij moeten op onze eigen beenen staan," zeide hij en spoorde dan wederom tot volhouden in de Swadeshibeweging aan.

Dat „trappen" nu is toch zoo heel erg niet geweest. Integendeel. Zooals wij reeds te voren opmerkten heeft het loslaten van den heer Bampfylde Fuller door de britsch-indische regeering blijkbaar op den heer Bannerjee en zijne mede-extremisten in stede van een kalmeerenden den opwinnenden invloed gehad van een eerste, gemakkelijk behaald succes.

Zonder den ernst der kronings-affaire en van de opstand-circulaire van eenig groot gewicht te achten, meenen wij toch dat met de nu ook weder inkomende berichten van hongersnood en verdere rampen in verschillende deelen van Britsch-Indië, voor de regeering dezer kolonie verre van gemakkelijke tijden zijn aangebroken.

Die humane Engelschen. Niet waar, we moeten niet uit ons zelven de humaniteit betrachten en steeds, in verband met de middelen waarover wij beschikken, naar beter trachten, maar bij de Engelschen in de leer gaan. Laten we dan even 'n paar kijkjes nemen bij onze leermeesters.

Het quarantaine-hospitaal te Colombo, dat belangrijke kolenstation in den Indischen Oceaan, waar de schepen van alle zeevarende natiën — behalve de nederlandsche — dagelijks in- en uitvaren, is reeds herhaaldelijk ter sprake gekomen, wegens den ellendigen toestand, waarin het verkeert en werd gehouden, zoodat een italiaansch passagier daar feitelijk geheel aan zijn lot werd overgelaten, bij vergissing in het leven bleef, en eindelijk door den consulairen agent zijner natie werd ontdekt. De pers sprak er toen 'n woordje over, maar men vergat al spoedig het heele geval. Er is een engelsch kind in datzelfde station komen te overlijden, zonder dat aan de moeder werd toegestaan bij haar kind te verwijlen, en nu eindelijk begint het bestuur van Colombo, bij monde van den gouverneur Blake in te zien, dat de instelling eene schande voor de kolonie is.

'n Ander geval!

Een engelsche dame kwam ten vorigen jare met haar dertienjarig dochtertje naar Britsch-Indië uit, om bij een bloedverwant haar intrek te nemen. In nog geen jaar tijds verloor zij haar dochter tengevolge van een ongeluk, en stond zij zelve, buiten hare schuld, op straat. Zij trachtte in een dorpje bij Madras, in welke plaats haar vader en een harer ooms gewichtige betrekkingen hadden bekleed — de laatste was eens eerste secretaris van het gouvernement van Madras — in haar onderhoud te voorzien. Dat ging evenwel niet al te best, waarop zij aan de autoriteiten te Madras om terugzending naar Engeland verzocht. Men liet haar een stuk teekenen, waarin zij moest verklaren landloopster te zijn, en zond haar toen, daar te Madras geen werkhuis is, onder politie-escorte, bestaande uit een europeeschen sergeant en een inlandsch agent per spoor naar Bombay, waar ze bij aankomst per ossekar naar de gevangenis werd overgebracht, alwaar ze een week vertoefde, totdat de Times of India zich haar lot aantrok en, de deelneming van het publiek inroepende, de voldoening mocht smaken, dat eenige dames en heeren voor een behoorlijken overtocht zorgden der vrouw, die anders na weken wellicht in het werkhuis voor vrouwen, dat zich te Bombay in de algemeene gevangenis bevindt, te hebben doorgebracht, als dekpassagieresse zou zijn teruggezonden.

Zoo wordt de humaniteit betracht door het bestuur, uitgaande van een volk, dat het „charity begins at home" tot devies heeft, tegenover den eigen landaard. Dat dit ons, wanneer we het niet reeds waren, voorzichtig doe zijn ten opzichte van het humaniteitsgedoe der Engelschen tegenover de overheerschte volkeren.

„Our rulers are a selfish race", zei de heer Bannerjee den 12en Augustus ll. te Barisal, en daarin had hij niet zoo heel erg ongelijk.

Singapore, Colombo en Sabang. De Straits-Times is nog maar steeds niet uitgepraat over de langzaamheid betracht bij het aanbrengen der voor de Tandjong-Pagar-werken noodig geachte verbeteringen. Vroeger, schreef het blad, was het een wonder waarnaar iedereen ging kijken, wanneer een schip de haven voorbij stoomde zonder aan te leggen, maar nu is dat een heel gewone zaak geworden.

„Tijd is nu geld, in het Oosten zoowel als in het Westen", schreef het blad, „en de haven die de grootste faciliteiten biedt voor laden en lossen is vrijwel zeker door het belanghebbend publiek te worden gekozen. Hoe staan we in dit opzicht, laat ons zeggen, ten opzichte van Sabang? Ligtijd is nu een zaak van even groot belang als te voren, en wij zijn er zeker van dat de volgende mededeelingen op den grondslag van goede juiste gegevens berusten. Bevrachters van steenkolenschepen nemen, naar wij weten, aan om te Colombo en Singapore 500 ton per dag te laden en stellen zich verantwoordelijk voor den ligtijd voor het geval het inladen meer tijd zou eischen. Te Sabang nemen de bevrachters aan om 1200 ton per dag in te laden en eventueel de gevolgen te dragen."

Spoed! Zet er toch spoed achter, spoort het blad aan, en denkt aan het eerste noodige voor onze haven.

Cholera en hare bestrijding. De Board of Science te Manilla heeft er een middel op gevonden om de cholera met succes te bestrijden door inenting.

Wat de oorspronkelijke entstof is geweest, deelt de Manila-Times, waaraan we dit bericht ontleenen, niet mede, maar nu vernemen wij, dat de inenting plaats heeft met bloed van ingeënte op niet-ingeënte personen. Er zijn reeds 7000 personen ingeënt, zoo blanken als inboorlingen, bij voorkeur gekozen uit degenen, die uithoofde hunner betrekking of tengevolge van andere omstandigheden in hooge mate aan de infectie bloot stonden. Op de 7000 ingeënten hebben zich drie gevallen der ziekte voorgedaan, waarvan **één** nog twijfelachtig, terwijl **één** den aanval met succes doorstond.

Men stelt zich voor de inenting op groote schaal voort te zetten, waartoe aan allen, die zich daaraan willen onderwerpen, te Manilla de gelegenheid is opengesteld.

Verkoop van de Philippijnen? De Manila Times schreef onlangs, dat met de spoorwegen, die met amerikaansch geld in den archipel worden aangelegd, en met het groote droogdok, de Dewey, in de baai van Olongapo bij Manilla, nu wel alle geruchten betreffende eventueelen afstand of verkoop der Philippijnen door de Vereenigde Staten zouden verstommen.

We kunnen hier nog een andere reden aanvoeren voor de onhoudbaarheid dier geruchten. Onlangs heeft generaal Story van de Fortification Board der Vereenigde Staten gedurende zes weken in de kolonie vertoefd en toen aan de verschillende havens een bezoek gebracht, met het oog op de voor de defensie der kolonie te treffen maatregelen en aan te leggen werken. Hieruit blijkt onzes inziens voldoende, dat Oom Sam van plan is te houden, wat hij heeft.

Ten aanzien van den spoorweg aanleg in de kolonie zij nog medegedeeld, dat nu ook voor de, op Luzon aan te leggen spoorwegen, zij het ook naar een eenigszins gewijzigd plan, concessie werd verleend en wel aan het new-yorksche huis Speyer Brs, dat tevens in de rechten treedt der Manila Railway Co Ld.

Ziekenverpleging te Cholon. Cholon, de industrieplaats van Cochin China en doorvoerplaats voor de producten van laatstgenoemde kolonie in het protectoraat Kambodja, is ook de plaats, waar naar wij meenen, de eerste maternité in het verre Oosten werd in het leven geroepen en ook overigens aan bijstand aan zieken nog al het een en ander is verricht. Een opstel van L. Lahy in de Dépêche Coloniale geeft ons daarvan een overzicht.

De maternité van Cholon, sedert 10 Maart 1902 in een behoorlijk gebouw ondergebracht, dat ter vervanging diende van de eerst daartoe ingerichte schuur, staat met den daaraan verbonden cursus voor inlandsche vroedvrouwen, die in December 1904 de eerste negen geslaagde leerlingen afleverde, onder beheer en toezicht van de Association maternelle de Cholon.

Van de hier geboden gelegenheid wordt door de inlandsche vrouwen steeds meer gebruikt gemaakt, zoodat b.v. in de eerste 6 maanden van dit jaar 395 vrouwen, w.o. 383 inlandsche ter verpleging werden opgenomen tegen 70 slechts in het tweede halfjaar van 1901, 201 in het heele jaar 1902.

De kindersterfte die in 1901 4.65 pct. bedroeg is sedert aanmerkelijk gedaald, zoodat het gemiddelde van het aantal sterfgevallen onder de, in de instelling geboren kinderen over de laatste vijf jaren 1.65 pct. bedraagt.

Ten bewijze dat men in den vreemde met geringe middelen toch veel goeds kan tot stand brengen, diene dat de genoemde Association ten vorigen jare over 12028 piasters à 1,25 fl. beschikte en daarvan ca. 9342 piasters uitgaf.

De directrice is evenwel ook maar 'n eenvoudige vroedvrouw — elders moet dat meer grootscheeps gaan.

In het oude-mannenhuis te Cholon, door particuliere bijdragen opgericht en in stand gehouden, kunnen dertig ouden en gebrekkigen worden opgenomen.

Ook door particulier initiatief opgericht en grootendeels onderhouden is de school voor jeugdige blinden, die einde 1905 23 leerlingen telde. De kolonie verleent een subsidie aan de inrichting.

Het gemeentelijk hospitaal, waarvan de leiding in December 1904 van de zusters van Saint Paul de Chartres werd overgenomen, staat ook al weder onder directie eener vrouw. In hoeverre de inrichting het vertrouwen der inlandsche bevolking geniet, blijkt wel hieruit dat het aantal verpleegdagen van 48.896 in 1900 toenam tot 74.228, w.o. 3014 evenwel van Europeanen.

Dezelfde zusters van Saint Paul de Chartres hadden in 1870 een asyl opgericht voor zieke zuigelingen, maar toen men er eens aan dacht om een statistiek op te maken van wie er, hoezeer ook ziek en zwak, levend binnen kwamen maar dood werden uitgedragen, bleek dat van 1896 tot 1901 van de 4819 opgenomenen, 4522 of ruim 93 pct. der kleinen kwamen te overlijden. Toen werd last gegeven het asyl te sluiten, maar aan de zusters vergunning verleend een nieuw op te richten, waarbij meer met de regelen der hygiene werd rekening gehouden.

Tevens werd door de gemeente bij het hospitaal een paviljoen voor opname van zieke zuigelingen ingericht. Ook hier was de sterfte in drie jaren nog beduidend, 249 op de 515 opgenomenen, maar toch viel dus reeds een aanmerkelijke verbetering te constateeren.

Eene verband-polikliniek, alweder aan een gediplomeerde vroedvrouw, onder contrôle van den stadsgeneesheer, toevertrouwd, verheugt zich in het vertrouwen der inlandsche bevolking.

Ten slotte is in het vorige jaar het particulier initiatief er in geslaagd om de oprichting van een hospitaal voor Europeanen te verzekeren, dat noodig was, daar het militair hospitaal te Saigon genoeg heeft te doen met zijn militaire patienten, zoodat reeds verscheidene burgers om opname in het gemeente hospitaal voor inlanders moesten verzoeken en zich in de, voor meer welgestelde inlanders bestemde klasse lieten opnemen. Europeanen, inlanders en Chineezen droegen allen om strijd voor dit nieuwe werk bij — één Chinees, Tan Eng Teng, stond daartoe een stuk gronds, ter waarde van 45000 franken af.

Deze samenwerking is zeker in hooge mate te danken aan den leidenden geest, uitgaande van het hoofd van bestuur, den luitenant-gouverneur Rodier, die in dit opzicht veel voor de kolonie heeft weten te bereiken.

Zoo kwamen onder zijn bestuur de leproserie te Culasrong en de tuchtkolonie voor jeugdige misdadigers en verwaarloosden in de provincie Thudamot tot stand.

Boekbespreking.

Een zeer verblijdend teeken van wassende, ernstige belangstelling in de Indonesische sierkunst is zeker het feit, dat behalve de vele dagbladartikelen mede naar aanleiding der tentoonstellingen van „Oost en West" daaraan gewijd, er ook meer en meer in verschillende tijdschriften studies over dit zoo belangrijke en veelzijdige onderwerp verschijnen.

Zoo ontvingen wij met groote vreugde en dankbaarheid van den heer **J. A. Loeber Jr.** een exemplaar van zijn doorwrochte studie: **Het Indisch Bamboe-ornament** opgenomen in aflevering 8 (Aug. 1906) van het zoo keurig uitgegeven tijdschrift „H e t H u i s, oud en nieuw (Maandelijksch prentenboek gewijd aan huis, inrichting, bouw- en sierkunst)."

De verluchtende „prenten" naar oorspronkelijke teekeningen van den schrijver gereproduceerd, zijn bizonder mooi uitgevoerd en geven een juisten kijk op het zoo interessante, hoogstaande graveer- en snijwerk op bamboe van de inlanders uit enkele streken van den O.-I. Archipel, terwijl ook de deskundige toelichting van den voor deze kunst zoo warm voelenden schrijver haren belangstelling-wekkenden invloed op den tot heden, uit onwetendheid, onverschilligen lezer niet zullen missen.

Zoo schrijft hij o. a.:

„Het zijn bepaalde volken, die zich met de versiering van bamboe-kokers moeien! Dat is juist een van de typische dingen op Indisch kunstgebied! De Javanen, die in hun wajang figuren zoo prachtige stylisaties van het menschenlichaam vertoonen, wier vrouwen in het batikken zoo kostelijke stalen van vlakornament te zien geven, vermooid door een zeldzamen kleurengloed, mannen en vrouwen dus, waaronder wel degelijk artistiek gevoel te vinden is, ze hebben in het bamboe-snijwerk bijna niets gemaakt. Neem de Atjehers, die in het metaalvak 't betrekkelijk ver gebracht hebben, wier vrouwen prachtige doeken weven in zeldzame kleurencombinaties, de Balineezen, die meesters zijn in houtplastiek, in hun gesneden beelden prachtstukken van ornamentale fantasie te zien geven; van mooi bewerkte bamboe-kokers is geen sprake! Sterker nog, in de groep der kleine Soenda-eilanden vindt men het groote eiland Timor, omringd door Flores, Soemba en eenige kleinere eilanden. Alleen op dat eiland Timor is een hoogst belangrijke bamboe-ornamentiek te vinden. Waarom nu alleen daar en niet op de aangrenzende eilanden, met wier bewoners de Timoreezen vrijwel gelijk zijn? Alleen op Soemba en Flores vindt men zeer eenvoudigbewerkte kokers, die in geenendeele Timors rijkdom nabijkomen. Wijt men dit aan meerdere begaafdheid, dan dienen als tegenbewijs de schitterende weefsels, die op Soemba geweven worden en tot de mooiste in den Archipel behooren, de geestig gevonden hoeden van lontarblad, die ieder Rotinees voor zich maakt.

Dat zijn van die onverklaarbare dingen! Het is volkomen te verklaren, hoe bijv. het weven zich hier en daar in bizondere mate heeft geconcentreerd. Voldoend weefmateriaal en geschikte plantensoorten voor het verven, dat zijn twee belangrijke factoren voor de vorming eener huisindustrie, zooals we op Zuid-Celebes en Sumatra hier en daar aantreffen en die juist door het verkoopbaar zijn van het geproduceerde sterker dan elders blijft bestaan. Maar versierde bamboe-kokers hebben nu eenmaal geen handelswaarde, de Timorees, de Batak, de Dajak, ze maken ze zelf, ieder voor zich, voor eigen gebruik. En nu ontstaat de vraag, waarom voelt een Timorees iets voor een mooi besneden bamboe-koker en waarom blijkt de artistiek even hoog staande Balinees er niets voor te gevoelen? Het zijn maar enkele volken, die veel op dit gebied presteeren: de Papoea's van Nieuw-Guinea, de Timoreezen, de Batak's van Sumatra, de Dajak's van Borneo, wier woonplaatsen, ver van elkaar verwijderd, zich als stippen in het groote Archipelgebied vertoonen. Het is er mee als met veel op Indisch sierkunstgebied, men ziet een rij van verschijnselen, die nauw bij elkaar aansluiten en verklaard zouden kunnen worden met overname door nabuurschap, indien dit door den verren afstand niet verhinderd werd!

Vindt men analoge verschijnselen, dan worden zij gescheiden door een behoorlijke hoeveelheid K. M. en zoo stuit men veelal bij de bestudeering van dit Indisch kunstgebied op schakels van een ketting, die wellicht samenbehoord hebben, maar nu zoover van elkaar verwijderd zijn, dat men met schroom aan een vroeger kettingverband durft denken!

Het is daarom de meest aangewezen taak — en tevens de dankbaarste — zich te bepalen tot het aanwijzen van hetgeen er is en dit constateeren van het bestaande is te aangenamer, omdat het technieken of materialen geldt, die wij weinig of niet kennen, alzoo steeds verrassingen met zich brengt.

Hoe moet men bijv. zoo'n bamboe-koker versieren?

De eenvoudigste weg is het graveeren. Met de punt van een scherp mes worden de ornamentlijnen in de bamboe-huid gegrift. In het begin is er van dit ingegrifte ornament weinig te zien, maar spoedig verzamelt zich vuil en stof in de fijne lijnen, die daardoor meer en meer zichtbaar worden. Ook laten enkele Batak's een bruin vocht in het gegrifde deel indringen, zoodat de fijne lijntjes begeleid worden door vage bleek-bruine streepen, die tot onder de epidermis, de huid, doorgedrongen zijn.

Dat is de eenvoudigste, technische bewerking, die men dan ook vrijwel algemeen in den Archipel aantreft. Primitief ornament, rechte lijnen en kruisingen, wordt er mee gemaakt en men beproeft het bijna nuchter ornament te verlevendigen door het fond op te werken met arceeringen. Op Oost-Timor, Soemba en Ceram gaat men iets verder en voegt in deze rechtlijnige indeelingen spiraalmotieven of eenvoudig ornament (zie fig. 1 van Oost-Timor, fig. 2 van Ceram).

Het mooiste werk in dit gegraveerde bamboe maken de Batak's op Sumatra. Dit is geen wonder, want onder de volken op dit groote eiland zijn de Batak's de kunstzinnigste. Hun huizen munten onder de Indische door hun schilderachtige vorm uit; het hooge dak, in het midden gebogen, aan de beide uiteinden puntig naar boven loopend, geeft de paalwoning een eigenaardig cachet, dat soms nog versterkt wordt door gesneden sieraden, die van buffelkoppen op de dakpunten afhangen of door breede, besneden planken in felle kleuren beschilderd, die de onderzijde van het huis afdekken.

De katoenen kleederen, die de vrouwen weven, zijn meestal somber in tint. Een bruinig zwart of donkerblauw overheerscht er, maar even wordt dit trieste fond opgelicht door bruin, wit of lichter blauw.

Ook het ornament is in den regel heel eenvoudig. Maar toch hebben ze een ongemeene bekoring; ze zijn door ingehouden kleurgloed gedistingeerd geworden en het smalle, helkleurige randje, dat deze weefsels aan beide zijden begrenst, geeft den juisten kleurmaat aan. Ook in hun koper- en vlechtwerk maken ze allermerkwaardigste dingen, die hun goeden smaak laten zien.

. . . .

Hierbij dient opgemerkt, dat, uitgezonderd van de Batak's, versierde bamboe-kokers van Sumatra weinig of niet in de Europeesche Musea voorkomen.

Dat wil natuurlijk geheel niet zeggen, dat dit op Sumatra zelf ook het geval zal zijn. Zoo'n enkele koker, zooals deze afgebeelde, bewijst, dat in West-Sumatra dit snijwerk een zekere hoogte en een bepaalde zelfstandigheid in ornament bereikt heeft. Het gaat daarmee als met veel dingen op Indisch gebied; het lijkt wel of juist de stukken, die sierkunstige waarde hebben met opzet vergeten zijn. Onoogelijke houten voorwerpen en vieze lappen, die voor den etnograaf waarde hebben wegens haar gebruik bij ceremoniën of zoo iets, worden met wellust verzameld en tentoongesteld. De stukken, die door bewerking en versiering kunnen vertellen van de geestelijke ontwikkeling der bevolking, zijn veelal vergeten, daar de inzamelaars te weinig kunstzin bezaten om „aardig snijwerk" naar waarde te schatten en de Indische sierkunst een meestal vergeten hoofdstuk is geweest bij onderzoekingen in Indië. Een primitief mesje, voor de besnijdenis gebruikt, is voor heel wat geleerden interessanter geweest dan snijwerk, dat waarlijk van een eigen kunstzin spreekt!

Intusschen mogen we gelukkig zijn, dat de eilanden Timor en Borneo in dit opzicht een uitzondering gemaakt hebben.

Op W.-Timor werd in 1829 door Macklot een keurcollectie van tibaq's, van bamboekokers bijeengebracht, die nog steeds door superbe bewerking een sieraad zijn in het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, die men elders tevergeefs zal zoeken. In den loop der jaren werd deze collectie, hoewel spaarzaam toch gestadig aangevuld en vormt nu een belangrijke afdeeling van dit bamboe-snijwerk.

Borneo daarentegen bleef langer onbekend. Zelfs Salomon Müller, die zooveel belangrijks in Indië verzamelde en als deelnemer aan Macklot's expeditie op Timor het mooi van dit werk had leeren kennen, bracht tijdens zijn verblijf op Borneo in 1836 weinig bijeen. Ook latere onderzoekers volgden zijn voorbeeld. Men verzamelde bamboe-kokers a l s t y p e n v a n p ij l- o f t a b a k s k o k e r s, als gebruiksvoorwerpen.

. . . .

Het feit, dat die voorwerpen op de jacht of in den oorlog gevuld met blaaspijltjes en in den gordel gedragen werden en dat de Dajak telkens voor het schieten een pijltje uit zoo'n koker haalde, dat voorname, veelzeggende feit was voldoende om volkomen over het hoofd te zien, welk een buitengewone ornamentatie uit de versiering van dergelijke voorwerpen kon spreken!

Alzoo dacht men er absoluut niet aan, complete series bijeen te brengen, om zoodoende den geestelijken arbeid van die menschen vast te leggen, voor het nageslacht te bewaren; integendeel, twee of drie kokers, liefst in verschillende grootte, waren voldoende om ons het begrip „pijlkoker" nader te brengen! Het kost inderdaad moeite om bij het constateeren van dergelijke zaken ernstig te blijven. Trouwens, van deze artistieke blindheid geeft de Borneo-vorsching tallooze voorbeelden. De Dajak's die woudbewoners op dat groote eiland, hebben de onaangename gewoonte bij hun „miniatuur-oorlogen" of overvallen elkander te dooden, tenminste als er gelegenheid voor is en dat is bij de groote voorzichtigheid dezer natuurmenschen maar zelden het geval. Maar is er een slachtoffer gevallen, dan slaan ze het hoofd af en rooken dat op een houtvuurtje, bewaren den schedel met zeker genoegen. Welnu, dat gebruik, dat men heusch onschuldig noemen kan als men denkt aan de duizenden slachtoffers van één Europeeschen veldslag, waarvan een groot deel op gruwzame wijze het tijdelijke met het eeuwige moet verwisselen, dat onschuldige koppensnellen is voldoende geweest om die arme Dajak's als woeste barbaren te beschrijven. Dat koppensnellen heeft de studie der Dajak's geheel in beslag genomen, heeft tallooze geleerden aan den arbeid gezet, die tevens vergaten, hoe ditzelfde volk in snijwerk, in het weven, in het vlechten, in kralenwerk meesterstukken van sierkunst te zien gaven, die in kleur of ornament vrij wat beschaafder waren, veel hooger stonden dan de voorwerpen, die deze heeren in hun eigen land gebruikten of zagen gebruiken!

Eerst in 1890 is aan die ergelijke misvatting een eind gekomen. Een Oostenrijksche schilder heeft den moed gehad, een boek te schrijven over de k u n s t der Dajak's op Borneo en eenige jaren daarna hebben de tochten van Dr. Nieuwenhuis in de binnenlanden van Borneo ons geleerd, welk aantrekkelijk volk daar toch eigenlijk woont. Deze moedige en kundige reiziger heeft ingezien, dat er onder die Dajak's nog belangrijker dingen waren dan pijlgiften en koppensnellen, dat deze bamboe-kokers nog andere waarde hadden dan als pijlkokers! Een prachtige collectie bracht hij mede, die menigeen in verbazing gebracht heeft. Ook van de Papoea's op Nieuw-Guinea, die evenals Batak's en Dajak's in bijzondere mate de aandacht der geleerde wereld hebben getrokken, zijn een aantal kokers naar Europa gekomen en gedeeltelijk gepubliceerd.

Hier zoowel als op Borneo en West-Timor treedt het gesneden ornament het meest algemeen op.

. . . .

Daarom is het ook niet te verwonderen, dat juist

in onzen tijd van jong-oplevende kunst, die in veel dingen dieper dan vroeger zoekt door te dringen, die ook het ornament als uiting van kunstzin is gaan beschouwen, dit Indische volksornament uit de vroegere vergetelheid gerukt is geworden! En het is dat volkomen waard! Is het mogelijk op ons Europeesch kunstgebied een dergelijk doorgevoerd vlakornament te vinden, dat dit Dajak'sche werk aan sierlijkheid en karakter evenaart?

Het is trouw en eerlijk, schoon door eenvoud, het herinnert aan de mooie, oude liedjes, ook uit het volk voortgekomen, vrij van oppervlakkige opgesmuktheid. En het is tevens een stuk historie, het eenige, waarin bij deze natuurvolken den geestesarbeid van vroegere geslachten bewaard en behouden is gebleven. Meer nog is daarin te vinden!

De overheersching der Hindoe's op Borneo, hoewel sinds eeuwen verdwenen, heeft op enkele patronen den duidelijk waarneembaren stempel gedrukt. Naast de echte Dajaksche ornamentiek zijn deze sporen van vreemden invloed trouw bewaard gebleven en ook dit toont nu weer aan, hoe roekeloos gehandeld is met dit volksornament over het hoofd te zien.

Want juist, doordat het een traditie-ornament is, voor heel wat jongeren vreemd, bestaat het gevaar, dat door Europeeschen invloed, die reeds zooveel vernietigd heeft, ook dit zal verminken tot onherkenbaarheids toe!

Even goed als de taal en volksgebruiken moet dit volkswerk bewaard en vastgelegd worden, zoo mogelijk bestudeerd En met leedwezen moet geconstateerd worden, dat door de weinige belangstelling, die in Indische kringen voor Hollandschen arbeid leeft, op dit gebied in de laatste jaren een stilstand gekomen is. Immers, wat we in onze musea bezitten, is slechts een klein deel van den rijkdom, die ginds te vinden is en zonder veel hulp en medewerking moet die rijkdom een onontgonnen gebied blijven. Alleen met behulp van meer ontwikkelden in Indië zou daaraan te denken zijn en deze hebben tot nog toe vrijwel gezwegen."

Onder de gestadige wisselwerking die er tusschen Nederland en Nederl.-Indië bestaat, kan 't wel niet anders, of ook in tropische Nederlandsche kringen zal nu langzamerhand de zoo noodige belangstelling ontstaan voor al wat in Holland op dit gebied werkend en gistend is, zoodat spoedig de tijden rijp zullen zijn voor het systematisch in te stellen technisch. artistiek onderzoek naar de Indonesische sierkunst, waarop reeds sinds jaren door deskundigen met herhaalden aandrang gedoeld wordt.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dl. 31 afl. 1. Juli 1906.

De vijand, door van Aalst (Handelt over te veel schrijfwerk). — Rapport omtrent coöperatieve credietinstellingen in Bengalen, uitgebracht aan het Departement van Financiën (Board of Revenue) door W. R. Gourlay, vertaald door E. L. K. Schmüling. — Erfpachtsaanvragen, door F. D. Batten. — Iets over kleinhandelaren in petroleum, door W. — Varia: Voorloopig Verslag. De terugkoop der particuliere landerijen in de Tweede Kamer.

Het Leven. Algemeen geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 29.

Tentoonstelling van Indische Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. Stedelijk Museum, Amsterdam, 8 Aug.—8 Sept. 1906. (Slot). door N. H. Wolf (met afbeeldingen).

Weekblad voor Indië. 1906. No. 13.

De quintessence van de nieuwe richting in de suikercultuur, door J. E. Jasper. — Naschrift van den Redacteur. — Uit de oude doos, door Gabriël. — Een kwart eeuw apothekeres (mej. Ch. Jacobs), met foto. — A. J. de Blinde, door Patrick (met foto). — De Chineesche school te Buitenzorg (met foto's). — Een nieuw weekblad. — Indische indrukken, door Carlo. Enz.

Eigen Haard. 8 Sept. 1906.

We Tanri Ollé, Leenvorstin van Tanette op Celebes (met portret.)

De Indische Mercuur. 11 Sept. 1906.

Het maken van wegen op de plantage, door A. H. Berkhout (vervolg en slot). — Begrooting van Ned.-Indië voor 1907. — Een curiositeit op tabaksgebied. — Jogjasche Landhuurdersvereeniging. — Nieuwe ziekten van Cocospalm en Hevea. Een schimmel op de bladvlekken van koffie, door H. M. Quanjer. — Plantersvereeniging Semarang-Kedoe. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Het Huis oud en nieuw. Maandelijksch prentenboek gewijd, enz. 7e jaargang. Aug. 1906.

Het Nederlandsch-Indisch bamboe-ornament, door J. A. Loebèr Jr. (met afbeeldingen).

